

“LÉGY HASONLÓ AZ ÉGEN SZÁLLÓ
MADÁRHOZ..., AKI A TÖRÉKENY
GALLYON MEGPIHENVE ÁTÉLI AZ
ALATTA TÁTONGÓ MÉLYSÉGET,
MÉGIS VÍGAN ÉNEKEL, MERT BÍZIK
SZÁRNYÍ EREJÉBEN.”

(VICTOR HUGO)

BULÁNYI GYÖRGY
FARSANG UTÁN...

Ez volt a textus farsangvasárnapon: Ti vagytok a Föld sója! Erről kellett prédikálni. Tettem. Kedves Testvéreim, akik összegyűltetek az évközi 5. vasárnap szentmiséjére a kapucinusok tatatóvárosi templomában azzal a nem titkolt céllal, hogy ebben a szentmisében történik majd valami olyasmi is, ami nem minden szentmisében történik... – el sem árulom, hogy mi, úgy is tudjátok – nos, kedves Testvéreim, nagyon örülök nektek, hogy itt vagytok.

Még egyelőre azt sem árulom el, hogy mit is kell tennünk annak érdekében, hogy kidobjanak és eltapossanak bennünket az emberek, mert van egy másik nagyon üdítő témám: levelet kaptam egy ifjú hölgytől, aki a Kovács Ágota nevet viseli és Tatatóvároson lakik. Felolvasom.

Kedves Gyurka bácsi! Én azért szeretnék megkeresztelkedni, mert szerintem itt az ideje. Amikor Apa hazajött, azt mondta, hogy csak akkor keresztelsz meg, ha írok neked arról, miért akarok megkeresztelkedni. Én ezt nem akartam elhinni, és megkérdeztem: ez igaz? Ő erre azt mondta, hogy igen, ez komoly. Hát én erre megkérdeztem Anyától, hogy mit írjak. Ő azt mondta, kérdezzem meg Jézust. Hát én megkérdeztem, de mivel a napom zavaros és nehéz volt, ezért nem tudtam odafigyelni. Elmondtam egy hasonló szöveget, és Jézustól – de az is lehet, hogy én gondoltam, de annyi biztos, hogy – ez a sugallat jött. Én akkor azt mondtam Anyának, hogy megkérdeztem Jézust. És akkor leültem az asztalomhoz, és kitéptem egy lapot a vadonatúj füzetemből, és elkezdtem írni. De bocsánatot kell kérnem, hogy ilyen hosszú levéllel zavarlak. De a lényeg – bár igaz, nehéz volt kitalálnom, na de mindegy, a lényeg, amit ilyen hosszán sikerült leírnom –, hogy szerintem itt az ideje, hiszen májusban elsősődöz leszek. Üdvözöllek Ágota. Dátum: január 17. Január 25-éről keltezve kaptam Ágotától egy rövidebb levelet is: *Én azért akarok megkeresztelkedni, hogy az Egyházba bekerülhessek, illetve a Bokor tagja legyek. Igaz, hogy abban már így is benne vagyok.*

Köszönettel Ágota.

XIX. évfolyam 3. szám

2012. március

TARTALOM:

A Koinónia régebbi számai elérhetők: www.bulanyi.hu

Bulányi György, Farsang után	2013
Király Ignác, Játszunk!	2014
Havassy Gyula, Az alázatosan...	2016
Lass Gábor, Az önfenntartó falu	2019
Dr. Inczedy Péter, Miről mi jut eszembe	2022
Ernesto Balducci, A piarista pap...	2023
Beszélgetés Bokrosokkal	2026
Molnár Géza, Peremvidék	2030
Való Zénó, Sodrásban	2035
Faragó Ferenc, Tanyai szilánkok	2035

«Az emberi elköteleződés folyóirata – családjunkért, nemzetünkért, mindenkiért – Isten Országá megvalósulásáért.»

Elérhetőség; koinonia.tarsak@gmail.com

Ilyen információk birtokában már könnyű lesz elárulnom, hogy mit is kell tennünk annak érdekében, hogy ne dobjanak ki, és ne tapossanak el minket az emberek: Sóznunk kell! A levest? Jézus aligha erre gondolt. Ha erre gondolt volna, ezt mondta volna: Ti pedig sózzátok meg a levest! Azért nem ezt mondta, mert nem volt természet-

gyógyász, s még nem tudta, hogy a tej, a hús, a tojás, a só meg sok egyéb ennivaló milyen ártalmas, mennyire megrövidíti az életet. Csak azt tudta, de azt nagyon, hogy másodlagos – nem, tizedleges – hogy meddig élünk. S mi az elsődleges? Az, hogy ne dobjanak ki bennünket, mint haszontalant, mint aki semmire sem jó már!

Hát mire gondolt Jézus? Mit kell nekünk szólnunk? Megmondta. Nem a levest, hanem a világot. Tata is beletartozik a világba. Elkezdjük hát Tatán, s ha jól megsóztuk, átmegyünk Tatabányára is. Onnan meg a szomszéd vármegyébe. Aztán az egész Dunántúlra. S ha már az Alföldet, Tiszántúlt s az északi vármegyéket jól megsóztuk, elmegyünk a Felvidékre, Kárpátaljára, Erdélybe, Moldvába a csángókhoz, meg a Vajdaságba, Horvátországba, Ausztriába... mindenüvé, ahol csak magyarokat találunk, s mindent jól megsóznak. Házakat, földet, embereket. Aztán továbbme gyünk, s megsózzuk az egész világot. De kinek van ennyi sója? Honnan veszünk ennyit? Nem tudom. Én csak annyit szerzek be, amennyi nekem kell a sózásra. Több mint hatmilliárd ember él a Földön, jusson nekik is sózni való, sózzanak ők is.

Jézus példabeszédekben beszél, azaz hasonlatokat mondott. Ilyen az is, hogy – a maga tanítványait a sóhoz hasonlítja. Ha tanítvány, akkor tud sózni boltban vásárolható só nélkül is. De mitől leszünk Jézus tanítványai? A jól tanuló érdemi ki a *tanítvány* elnevezést. Milyen tantárgyat tanított Jézus? Magyar? Földrajzot? Számant? Nem. Jézus a szeretettannak volt a tanára. A múlt vasárnap hallottuk: Boldogok, akik éheznek és szomjaznak azt, hogy istenektetszők legyenek! Meg lehet tanulni tőle, hogyan lehet az életünk istenektetsző. Aki megtanulja jól a szeretet tanárától, Jézustól, hogy szeretnünk kell égi édesapánkat, s az ő kedvéért minden magyart és nem magyart – az a tanítvány.

Amíg nincs tele a föld ilyen jó tanulókkal, ilyen Jézus-tanítványokkal, addig az emberiség élete nem ér egy pipa dohányt. Most én is egy hasonlatot mondtam. De Jézus nem ezt a hasonlatot mondtá, hanem a sóhoz hasonlította tanítványait. Amíg nincs tele a föld ilyen jó tanulókkal, addig az emberiség élete olyan, mint a sótlan étel, mint a sótlan leves. Az meg rossz, ehetetlen. Ha pedig tele lesz velük a világ, akkor égi béke lesz a földön, Isten lányának fogják hívni Ágotát is, Agapét is, a Lukácsot meg Isten fiának, s miénk lesz a Szeretet országa. Röviden: akkor jó lesz nekünk, jól fogjuk érezni magunkat.

Azért nem kereszteltették meg Ágotát a szülei csecsemő korában, mert egy csecsemőtől nem lehet megkérdezni, hogy akar-e a világ sója lenni, akar-e Jézus tanítványa lenni. Csecsemőkorban csak ennyit tudunk felelni erre – mennyit? –: oáá. Viszont, ahogy elnézem, Ágota lehet már 8-9 éves, ért a szóból meg a levélíráshoz is, s így megkérdezhetem már, hogy akar-e a világ sója lenni. Mert ha akar, akkor megkeresztelhetem őt.

A tanítványok ott ülnek Jézus körül a fűben – a hegyen, ahol sónak mondja őket. S mond még valami

nem nagyon kedveset nekik. Azt, hogy a só megbolondul. Mit csinál? Mondtam: *meg bo lon dul*. Aki nem hiszi nekem, nézzen utána. Ott van az eredeti, az ógörög szövegben: *móranthé*. Ha apja idejében nem tanítja meg Ágotát ógörögre, majd ha Pesten egyetemre kerül, beíratkozhatik hozzám kezdő görög tanfolyamomra, utána meg haladóra. Van minden évben. Ezt a *mebolondul* ígét, képzeljétek, hogy fordítják magyarra? Így: ízét veszi. Felháborító. Hogyan tehetek ilyet? Hát nem veszik észre, hogy Jézus nem tizenkét deka vagy kiló sónak mondja a Hegyibeszéd című prédikációt, hanem a 12 tanítványnak? Nem, és nem, és nem, nem veszik észre. A tanítvány nem tudja ízét veszteni, mert a tanítvány – tanítvány és nem só. Mondok egy példát. Ismerek egy embert, már vagy harminc éve, régi jó barátom, Jézus igaz tanítványának tartom, úgy hívják, hogy Kovács Tádé. Ez a Kovács Tádé el kezdene odahaza csúnyán beszélni, a fületek hallatára. Hallaná Ágota, Agapé, Lukács meg Anya is. Csak néznének, mint Jenő a moziban. Hogy ez meg mi, mert ilyesmit még sohase hallottatok tőle. Végül Anya megszólal, s ezt mondja: Gyerekek, Apátok – ízét vesztette. Ezt mondaná? Dehogy is ezt mondaná, hanem azt, hogy Apátok tisztára megbolondult.

Mikor bolondul meg a tanítvány? Ha elkezd szármárságokat beszélni. Jézus tanítványaként kezd ilyeneket mondani: Én az öcsémet nem szeretem, az egyik iskolatársamat meg egyenesen utálok. A tálibokat Afganisztánban halomra lövöldözném, mert azok bombáznak, s akik bombáznak, azokat meg kell ölni. Nem érdekel, hogy mennyi szegény ember van, én minden nap rántott csirkét meg gesztenyepürét akarok enni tejszínhabbal. Én nem akarok osztozni. Én többet akarok, mint amennyi másnak jut. Velem nem etetik meg, hogy családotul kommunába, meg szerzetbe, meg majd megmondom még mibe kell belépünk Én nem akarok segíteni másoknak, ezzel szemben minden nap buzgón kérem az Istent, hogy segítsen nekem, nekem, nekem többre jutnom, mint másoknak. Így beszél a megbolondult tanítvány. Ezek a tanítványok semmi másra nem jók, csak arra, hogy kidobják őket, s mint a történelem használhatatlanjait lábbal tapossák őket. Mert a sótlan só nem ér semmit. A jézustan butaságokat mondó Jézus-tanítvány pedig még annyit sem. Ezért Kovács Ágota, mielőtt megkeresztellek téged, megkérdezlek: Akarsz-e Jézus tanítványa lenni? Akarsz-e a világ sója lenni? Ellen mondasz-e annak, hogy megbolondult tanítvány legyél? Azt írtad nekem, hogy bele akarsz kerülni az Egyházba és a Bokorba. Az egyházba meg a Bokorba Jézus tanítványai valók. Akarsz-e Jézus tanítványa lenni? Hallható szóval, hangosan és a templom felé fordulva mondd meg, hogy akarsz-e Jézus tanítványa lenni. Ha akarsz, megkeresztel-
lek.

KIRÁLY IGNÁCZ:

JÁTSZUNK!

/Tényként fogalmazott álmaink./

Munka az iskolában, munka a foglalkozási helyeinken, munka a háztartásban...munka...munka... Kiben ne kapcsolódna ehhez az, hogy fáradtság, gond, teher, küszkö-

dés, feszültség, stressz... Szemléletváltoztatást javaslok. Ami számunkra szent, mert szent életre segít, az legyen pozitív tartományban. Amint az „egyház” fogalma „id”-házat, az üdvházat, a felüdülés házát jelenti, úgy amit most kiemelnek az a játék, játékos életalakítás.. No nem a világ fiainak értelmében, mely szerint a játékot így határozzák meg: „Bármely verseny /játékos magatartás, tevékenység/ ellenfelek /játékosok/ között, amely kényszer /játékszabályok/ szerint folyik valamely cél /nyerés, győzelem/ érdekében.” Túl sok magyarázkodás kell ahhoz, hogy pozitív tartalmúvá mosdassuk a verseny, ellenfelek, kényszer, nyerés szavakat. Fogalmazzunk új játék meghatározást, ami jobban illik hozzánk.

Testvérbarátok megállapodására épülő közös élményű tevékenység egymás győzelemre segítése érdekében.

Testvérbarátok vagyunk. Nem ellenfelek, kik egymás legyőzésére törekednek. Testvériségünk a jézusi tájékozódásunkra épül. Az egy irányba néző és igyekvő egyenrangúak közössége vagyunk. Barátságunk az évtizedek néha elviselő, legtöbbször elfogadó és egyre többször vágyott kapcsolatára épül. A barátságunk jó szívhangozat mutat, hiszen gyengéink és erőseink ismeretében valóságba épül és nem álmodozásokra. A tények kényszere alatt nyögő világban mi lenne, ha elveinknek megfelelően fölé emelkednénk mindennapjaink ok-okozati lineáris sémájának? Eszerint az egyszerű, de veszélyes séma szerint az okozat közvetlen okát megtalálva ráállunk és megoldjuk, azt gondolva, hogy valóban megoldottuk. Az élet ennél sokkal bonyolultabb. Minden mindennel összefügg, rendszerszerű gondolkodásra van szükségünk. A feljebből tekintett dolgaink megmenthetnek a hirtelenkedésektől, az ösztönös reagálásoktól, hiszen rendszerben való gondolkodásra készítetnek. Aki rendszer szemléletű, az több dimenzióban látja az életet és ebben testvérbarátait is. A rögtön, melegében a kérdésbe belevágás helyett meg kell állnunk, körül kell néznünk. Így lesz szemünk a sok áttétellel megjelenő helyzetekre is. Például, a viccel érintett súlyos kérdésből ki fogjuk olvasni a testvéri vallomást, a hallgatásból meg fogjuk érezni a meghallgatás utáni vágyat.

Megállapodásunk mindannyiunk szándéka szerinti. Játékszabályunk, hogy jónak kell lenni, jézusian jónak. Arra szövetkeztünk, hogy jézusibbá igyekszünk tenni az élet ránk eső kis zugát. Ki így, ki úgy. Egyéniségeink sokszínűsége áldás és kihívás. Áldás a gyümölcsökben, kihívás az ütközéseinkben. Ütközéseinkből születik az áldás, mikor elkendőzés és belegyalogolás végleteit kerülve csiszoljuk egymást. Tények által sodort élet helyett az elveink által alakított életre szövetkeztünk. Megállapodásunk elvárás, de csak önmagunk felé. Egymás felé reménykedéssel, várakozással tekintünk.

Épülni és építeni akarunk. Aki sportot űz a mindent mindig megkérdőjelezésből az élete épülete helyett egy Tüzép telepet fog produkálni, tele építő anyagokkal. Hegyre épült Tüzép helyett, mi életműben, hegyre épült személyiségekben, hegyre épült cs-

ládokban, hegyre épült közösségekben gondolkodunk. Ezért nem vagyunk agnosztikusok, hanem inkább „jézusi tájékozódású írástudók fejlődőképes közössége”. Az épülés és építés olyan folyamat, melyet nem tudunk a földi kereteink között befejezni, csak haladni, lépegetni tudunk előre és majd egyszer halálunkkal abba hagyni tudjuk. Ha fejlődésben gondolkodunk egymásról is, akkor a pillanatfelvételekből nem fogunk általános okoskodásokat megfogalmazni sem egymás gyerekeiről, sem egymásról.

Közös tevékenységről akkor is beszélhetünk, ha életünk nagy százalékban közösségünkön kívül bonyolódik, de nem közösségünk nélkül. Hatunk egymásra a gondolat, az ima, a jelzések /levelek, telefonok, üzenetek/ eszközeivel. Élünk ezekkel az eszközökkel, mert ez nem elfecsérelt figyelem, hanem közös támaszpépítés mindannyiunk számára. Hatunk egymásra a pusztá létünkkel is: nem akar megszégyenülni az ember testvérbarátai előtt. A valahova tartozás is megtartó belső erőforrásunk. Közösségi élményeink piros betűs ünnepek /BNT, majális, táborok.../. Aki nem tudott, vagy nem akart valamelyiken ott lenni, azt szabad hiányolni, de számon kérni nem. Nem akarjuk bevasalni egymáson azt, amit magam jónak látok, mert hiszen szabad döntéseink lehetősége, könnyed egyfelé mozgásunk emeli élményteljes játékká közös dolgainkat.

Tevékenységeink különböző területűek, ezért találkozásaink sokféle kincssel gyarapíthatnak bennünket, ha megosztjuk egymással. Az együtt végzett tevékenységeknek nem szabad kihalni életünkben. Így időseidve sem. Adventi gondolataink, nagybőjti imádkozásaink sajátosan a mieink. Szegényebb lesz, aki nincs benne és nélkülük szegényebbek lesznek, akik benne vannak. Egymás éltetésére szövetkeztünk, szellemi, lelki és életpéldás gazdagításra szövetkeztünk, nem szegénységi bizonyítványt akarunk kapni Jézusunktól sem. Egymás segítése minden csapatjáték alapja. Egymás jó kiegészítése minden gyümölcsünk minőségi mutatója. Talán, evangéliumi képet használva, ha egyikünk furulyálni kezd, ha lassan is, de táncolni is hajlandók vagyunk, főként, ha tetszik a furulyászó. Rendre tapasztalom magamon, hogy nehezen vagyok kimozdítható, de utána hálás vagyok, hogy kimozdítottak.

Győzelemre vagyunk teremtve. Nem lúzernek, nem örök vesztesnek, nem siralom völgyi önsajnálatra születünk. A földi élet kis győzelmeiben gyökerezik a hitünk szerinti örök életünk. A kis győzelmek a mindennapok nagy pillanatai, mikor helyén volt a szívünk és az eszünk. A végső győzelem a célbaérkezetttség. Az egymást szerető emberek a sportban ismert gúlára hasonlítanak: mindenkinek helye és szerepe van. A teherbírókra épülnek a kecsesebb, légiesebb játszó társak. Győzelem az, hogy áll a mű, sőt balesetmentesen le is tud bontódni, mikor kell. Amikor pedig az élet úgy kívánja, újra tud épülni új és új alakzatban. „Istennek tetsző az a játék, melyben mindenki győz.”- írja M. Morgan. Mi legyen az aktuális „gúlánk”, melyet, mint testvérbarátok építhetünk? Nem tudom. Kérdezzük meg az edzőnket, a Mestert. Ami bennem szól most, az egy hang a sok lehetséges közül, hiszen mindannyiunk hangjából születhet meg ez a közös építkezésben megszülető harmóniánk. Íme az én játék tervezetemből egy szemléletre és egy tenni valóra vonatkozó rész:

Tudatosan törekedjünk a **pozitív szemléletre** és erre segítsük egymást. Ne szegényedni akarjunk, hanem adni, ne mentesek akarjunk lenni az erőszaktól, hanem teremtsünk békességet. Ne letudni akarjuk feladatainkat,

mint szükséges rosszat, hanem lehetőséget lássunk benne, ha kell, akár a hősies fokú szeretetre is.

Jelenjenek meg a ránk bízott értékek.

„Mit ér, ha a lámpást a háztetőre tesszük, ha a házban sötétség van.”- figyelmeztet az iszlám hagyományban megőrzött Jézus. Önreklám, Bokor reklám helyett érték megjelenítést mondok, a belső világosság hadd látszódjék az utcánkban, ahol élünk. Evangéliumi életfilozófiánknak adjunk hangot, jelenítsük meg, minden gyarlóságunk ellenére képviselhetjük, hogy nekünk így élni jó és ez a lehetőség mások számára is adott. Nyissunk a media felé, ha azok értékmegjelenítésre alkalmasok. Hagyományozzuk át, mint ősegyházi testvéreink, hogy nekünk így élni jó és erre szívesen segítünk bárkit, szomszédot, munkatársat, ismerőst, rokont. Lépünk ki és méretessünk meg a mindennapok mérlegén, hogy minden gyarlóságunk ellenére hiteles sors-társként, közülük valóként szólíthassuk meg környezetünket. A bokros Tábor hegyről le kell szállni és kapcsolatot kell keresnünk más irányzatokkal, hierarchiával, piaristákkal. Nyitni, legyőzve éveink és meglévő feladataink megelégedésre, vagy beletörődésre csábító hangját. „A játék megolajozza a testet és a lelket”- írta Benjamin Franklin. Éveinkkel előjönnek testünk és lelkünk nyikorgásai, olajoznunk kell. Legyen minden találkozáson alkalmas, az Istentől és testvérbarátoktól kapott segítség befogadására.

HAVASSY GYULA

AZ ALÁZATOSAN LÁZADÓ BULÁNYI-KÖR KISKÖZÖSSÉG, KISEGYHÁZ MINT AZ EGYHÁZAK HATÁRTERÜLETEI SZOROZAT

A 70-es években járta ez a vicc Magyarországon: Ki volt Lékai bíboros? - teszi fel a kérdést egy történész 2100-ban. Ezt a választ kapja: - Kommunista kollaboráns Bulányi atya idejében.

Alábbi eset alapján konkrétan láthatja az olvasó, hogy mi a különbség a vallás és az egyház között, mennyire rugalmasan értelmezheti egy egyház saját elveit, ha a szervezetnek az előnyöket kínálja. Ha a vállalkozások öntörvényeit megfogalmazó Murphy ill. Parkinson az egyházakkal is foglalkozott volna, akkor

talán ilyen „logikusan adódó” egyházi különlegességeket fogalmazhattak volna meg (csupán néhány fő jellemző): A **vallások** a lélekkel, a túlvilággal és lényeivel foglalkozó tanok, amelyek különböző történelmi környezetben jöttek létre és többnyire egy-egy kiemelkedő egyéniség dominálta a hitrendszert. A vallás alaptételeinek életviteli következtetései vannak, amit különböző módon lehet értelmezni és tanítani. Az **egyházi szervezet** rendszerint nagy apparátussal dolgozik, akár több kontinensen is. A szervezet irányításának alapfeltétele az, hogy irányítási szintek épüljenek ki, amelyeket a lépcsőzetes (hierarchikus) rendszer fog át. A felsőbb szinteknek nagyobb hatalmuk van, amely áttelesen éri el a híveket. Vannak diktatórikusabb ill. lazább irányítású egyházak, vagy évszázadok, amikor a környezet megengedi az erős kéz politikáját. Az már egy **egyház „káderpolitikájától”** függ, hogy kiket (milyen képességekkel, képzéssel, engedelmisségi szabályokkal) von be az irányítási rendszerbe. Nem mindenképpen a jelölt hitbéli tudása és jámborsága a legfőbb kritérium (pl. évszázadokig az egyház és a katonaság egy karrierpálya volt, olykor megvesztegetéssel (adományokkal) sikerült a gyermek bejuttatása).

A szerzetesrendek nagyobb önállósággal rendelkeznek, főleg a tanokkal és speciális feladatokkal foglalkoznak. A keresztény rendek is a pápa alá tartoznak. Az egyház a pártok, szakszervezetek, szövetségek, stb. mellett **az állam tömegkapcsolatainak fontos része**, főleg ha ideológiailag kell akcióit alátámasztani, vagy a tömeget valamilyen irányba hangolni. A **kis egyházak** gyakorlatilag nem fontosak egy államnak, mert tömegbázisuk elenyésző, racionálisanabbak, kiszámíthatatlanabbak lehetnek, esetleg nehezebb őket az állam érdekei felé terelni. **1945. márciusában** Kolákovics, horvát jezsuita Magyarországra jött, hogy elindítsa a kisközösségek ifjúsági pasztorációját. Magyar egyházi jóváhagyásért Grósz József kalocsai érsekhez fordult, aki őt Mindszenty József veszprémi püspökhöz irányította. Mindszenty látva a kommunista hatalomátvételt veszélyét, az egyház jövőjét erősítő **bázisközösségi munkára az engedélyt megadta**. Kolákovics, Mindszenty igazolásával kezdett Debrecenben kiscsoportos lelkipasztorokodást. A főiskolások 6 fős közösségét átadta a piarista Bulányi György egyetemi lelkésznek. Ez a kisközösség első tagjaival ma is működik Budapesten. **1948 októberében**, Esztergomban hangzott el Bulányi számára a felejtetetlen **Mindszenty mondat**: „Tanár úr, párttitkárok soha nem határozhatják meg az anyaszentegyház magatartását.” - Ami pedig a kisközösségeket illeti, szabad-e, merhetjük-e, azt felelte: Nem azért tanultuk az ősegyház történetét, hogy régiségtani ismereteinket gyarapítsuk. A katolikus iskolák **államosításakor és a hitbuzgalmi egyesületek betiltásakor, 1948 nyarától** a „csoport” marad a világi apostolok nevelésének egyetlen bázisa. A papok, püspökök és szerzetes elöljáróik irányítása mellett végezték eme munkájukat. Így Sík Sándor piarista provinciális 1949. végén három nap 30 piarista atyával megvitatta, 1950-től pedig az A.C. igazgatója, Endrey Mihály püspök irányította ezt a kiscsoportos ifjúsági pasztorációt. Ezért 1952-től **több száz pap szenvedett börtönt**, így Bulányi György is 1952-1960. között.

A csoportok újbóli szerveződése 1965-től kezdődött. A világszerte megélnékült teológiai kutatások eredményeit is felhasználva, Bulányi a 4 evangélium alapos tanulmányozása során dolgozta ki a „Keressétek Isten Országát” (KIO) című munkáját. Ez a közösség foglalkozásának vezérfonala: „Elsősorban Jézus szavaiból, élete példáiból akarjuk látni az életünkben konkrétan megvalósítható „jézusi eszmét”. Az emberszeretés megélése a „szolgálás” (hatalomra nem törés), a szegénység (igénytelen életvitel, a hazai és a harmadik világ rászorulóinak támogatása), az „erőszakmentesség” (a katonáskodás visszautasításával a világbéke munkálása).” 1971-től „Karácsonyi Ajándék” (KarAj) néven évenként bővülő füzetek gyűjtik össze a csoportok legnívósabb szellemi termékeit. Gyakorlati cél, hogy minden tag nőjön fel olyan **Jézus-tanítvánnyá, hogy majd ő is 4-12 fős kiscsoportot barátkoztasson össze és következetesen nevelje vezetőkké.** Az összejövetel lehet heti, kétheti, havi. Ezen az elmélkedés és szellemi munka mellett gyakorlati kérdések (család, gyermeknevelés, munkahelyi, társadalmi problémák stb.) és egyéni kérdések kerülnek megbeszélésre. Minden témához, mindenki hozzászól. Az igényesebbek a Bokor¹ 5 éves teológiai kurzusán mélyítik el hitbeli ismereteiket. Évente 70-80, bensőséges légkörű lelki gyakorlatot vezetnek. A csoportok hálózata választja a 20 fős „csúcscsoportot”. Ebben 3-4 pap és velük egyenrangú vezetők dolgoznak, hogy a bázisról érkező információkat havonta összegyűjtsék, feldolgozzák és visszaáramoltassák a báziscsoportokhoz. Ajánlatokat dolgozhatnak ki, de ezeket az egyes csoportok szuverén módon elfogadják, vagy nem fogadják el.

Évek folyamán kb. 25 csoportvezető tanult ki a Bokorban. **1989-ben volt 185 vezető (köztük 35 pap) és kb. 2000 tag.** A kiscsoportok a nehéz időkben, a börtön árnyékában sem törődtek azzal, mit ismer el az egyházpolitika egyházi tevékenységnek, mit nem, hanem egyedül az Evangélium tanítását vették figyelembe. Az államhatalom **1976 tavaszáig**, rendőrségi ügynek tekintette a bázisközösségek tevékenységét. Illegális szervezkedéssel, az államrend megdöntésére irányuló összeesküvéssel és más államellenes cselekményekkel vádolták őket. Tagjaikra súlyos börtönbüntetéseket róttak ki. **1976-ban** ez a helyzet megváltozott. Az ENSZ Polgári és Politikai Jogok Nemzetközi Egyezményét hitelesítő 1976/8. számú törvényerejű rendelete szerint: „Mindenkinek joga van a gondolat, a lelkiismeret és a vallás szabadságára, hogy vallását vagy meggyőződését akár egyénileg, akár másokkal együtt nyilvánosan vagy magánkörben kinyilváníthassa, gyakorolhassa és taníthassa... Nézetei miatt senki sem zaklatható... A békés gyülekezés jogát el kell ismerni.” (Magyar Közlöny, 1976. 32. sz.)

— **Az ÁEH eszköznek használta az egyházi hierarchiát**

Az ebben az időben kinevezett Lékai László esztergomi érsek lett az állam szemében a magyar egyház - így a bázis közösségek - felelőse. Elvárta tőle az állam, hogy megvalósítsa az 1950-es megállapodás kö-

vetelményét: „eljár azok ellen az egyházi személyek ellen, akik a Magyar Népköztársaság törvényes rendje és kormányának építő munkája ellen fellépnek.” **1976. után gyakorlatilag az ÁEH eszköznek használta a hierarchia vezetőit.** Ebből a helyzetből következik, hogy a báziscsoportok az egyházi hierarchiában inkább **az állam végrehajtó szerveit látták.** Az egyházi vezetők pedig az állam és az egyház közötti békés **együttműködés zavaró elemeinek tekintették a bázisközösségeket.** A rendszer bázisközösségekről alkotott véleményét - közvetve - kifejezi a **békepapok szócsöve, a Katolikus Szó,** amely az egyházi kisközösségeket a nácizmussal egy szintre teszi: „Az úgynevezett elitkereszténység... bölcsője a hitleri Németország volt. A II. világháború végén itthon is megszületett a kópia. Mint afféle kópia, nem sikerült. Tíz esztendővel ezelőtt más nevet kapott a gyerek és lett belőle báziskereszténység. (Bády Ferenc cikke, 1977/2.)

— **Lista 120 „káros” papról**

Az államhatalom közvetlen intézkedése. 1976. őszén az ÁEH listát adott át a püspöknek, amelyben felsorolta azokat a papokat - mintegy 120-at - akik a hivatal véleménye szerint „káros tevékenységet” folytatnak a bázisközösségekben. Az 1976. decemberi konferencián a püspökök közül egyedül Endrey Mihály váci megyéspüspök mondta a listán szereplő papokról: „Hiszen ezek az én legjobb barátaim.” Ijjas érsek mondta, hogy több püspök tiltakozott a lista ellen. Endrey és Udvardy nem vette át papjainak listáját. (Váci egyházmegyések) A püspökök a felsorolt papok legtöbbjét áthelyezték, másokat figyelmeztetésben részesítettek. Így nem csak az államhatalommal, hanem **saját egyházi vezetőjével is** szemben találta magát sok pap, ezért többen elhagyták az országot, mások laicizálásukat kérték, egy pap pedig öngyilkos lett.

— **A pápa félretájékoztatása**

1977 áprilisában a háború után először jöttek össze a magyar püspökök Rómában, az öt évenként esedékes kötelező „ad limina” látogatásra, hogy egyházmegyéjükről számadást adjanak. VI. Pál pápa felemlítette az ünnepélyes fogadáson, hogy azok a mozgalmak, amelyek a püspök tekintélyét támadják, az egyházra különös veszélyt jelentenek és következményeikben még az egyházi kapcsolatok feloldásához is vezethetnek. (Osservatore Romano, 1977. ápr. 15.) Hogy **a pápa a báziscsoportokról túlnyomóan negatív módon beszélt,** az a magyar püspökkari konferencia nyilatkozataival, valamint Lékai bíborosnak Rómában a báziscsoportokról mondott nyilvánvalóan célzatos beszámolójával magyarázható. Maguk a báziscsoportok megrökönyödve és elkeseredéssel vették tudomásul elítélésüket, amely a pápa és a püspökök részéről közvetlenül, az állami hatóságok részéről pedig közvetve érték őket. Mégsem oszlottak fel. (UKI, 1979. febr.) A Bokorral azért kell részletesen foglalkozni, mert **1976-tól őket éri a legtöbb támadás.** A velük kapcsolatos magyarországi sajtóközlések sok kérdést homályban hagynak a gondolkodó emberek előtt. A Bokor közösségeiben az Evangélium hosszas tanulmányozása során érlelődött meg a jézusi erőszak nélküli magatartás vállalása. Ez nem pacifizmus, mert a pacifista a legfőbb etikai értéknek az emberek testi életének a megvédését tartja.

— **Az első Bokor-tag kálváriája**

Dramai fordulat történt a bázisközösségek és a püspöki Konferencia kapcsolatában, amikor egy matematikus - egy Bulányi csoport tagja - lelkiismeretére hivatkozva megtagadta a **katonai szolgálatot**. 1979-ben dr. Merza József kisközösségi tag **megtagadta a fegyveres katonai szolgálatot**. 1980-ban a Szentatyának a magyarországi katolikusokhoz írt levele kifejezetten említést tesz a kisközösségekről. Eddig Püspöki Karunk a kisközösségek minden fajtáját rossznak minősítette. A két említett esemény hatására a Kormányzat és a Püspöki Kar elkezdett különböztetni jó és rossz kisközösségek között. **Rosznak** ítélte azokat, amelyek **megtagadják a katonai szolgálatot**. (A Hit-tani Kongregáció ügyhallgatójának, Zakar Polikárpnak latin jegyzőkönyvéből, 1985. júl.3.) Az elítélt matematikus, dr. Merza József, 47 éves, négy gyermek apja. Harminc éve tagja kisközösségének. Merza 1979 szeptemberében egészen váratlanul behívót kapott. Elment a katonai parancsnokságra, de megtagadta a katonai szolgálat minden formáját. Ezért a katonai bíróság 8 hónapra ítélte, majd decemberben másodfokon pénzbüntetésre változtatta át a börtönt. A 36 000 forint bírsághoz a kisközösségek, még protestánsok is hozzájárultak. 1980 februárjában a legfőbb ügyész legfőbb törvényességi óvására hat bíró egymás között vitatta meg az ítéletet a megidézett matematikus jelenlétében. - Májusban a kiküldött katonakönyvet Merza nem vette át, mire újabb pénzbüntetésre, 10 000 forintra büntették. - A kiváló matematikus pályafutása kettőtört, csak könyvtárosként alkalmazták tovább.

— **Levelek, fellebbezések**

Sok levél, kérvény, fellebbezés történt a Bokor tagjai részéről a legkülönbözőbb illetékesekhez. Például: 1982. karácsonyán ifj. Simonyi Gyula törvénymódosító javaslatot küldött sok világi és egyházi személyiségnek a szociális szolgálat tárgyában. Az alapos, hosszú indoklások lényege: az ellenszerszeret a kereszténység lényegi - a nem hívóktól megkülönböztető - vonása.

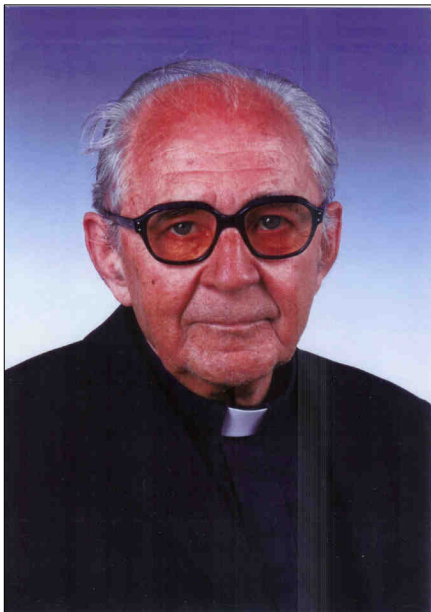
— **Az alkotmány egyik törvénye meghazudtolja a másikat**

Az Alkotmány 63.§ 1. bekezdése - lelkiismereti szabadság és vallásszabadság gyakorlásának biztosítása - és 70. § 2. a kötelező katonai szolgálatról, egymásnak ellentmond. E csapdából kiút vagy Isten parancsának megszegése, vagy a hadkötelezettség emberi törvényének semmibe vévése. Akik Istent választották, börtönbe kerülnek. Akik a kényszer hatására lelkiismeretük ellen cselekszenek, azoknak a lelkiismeretét és gerincét töri össze ez a törvény. Miklós Imre (ÁEH elnök) így válaszolt a fenti levélre: „Hozzám küldött január 1-jén kelt levelére alábbiakban válaszolok:... A római katolikus egyház **hitelvei nem tiltják a fegyveres katonai szolgálatot**, és történelmünk során hívei részére soha nem igényelték ezt helyettesítendő polgári szolgálat bevezetését... Akik ma Magyarországon arra hivatkoznak, hogy bárkinek jogában áll - **lelkiismereti alapon** - megtagadni a katonai szolgálat teljesítését, súlyosan **vétenek saját családjuk és honfitársaik érdekei ellen**: nem akarnak részt venni hazájuk vé-

delmében, viszont másoktól elvárják, hogy megvédjék őket. Ez az álláspont erkölcsileg és országunk vonatkozásában politikailag is tarthatatlan, mivel a Magyar Néphadsereg feladata védelmi jellegű, nem pedig más országok fenyegetése. (1968-ban a magyar hadsereg Csehszlovákiába bevonult.) Budapest, 1984. február 4.” Ifj. Simonyi Gyula - 5 diplomával rendelkező mérnök, három gyermek apja - a levél kézhezvétele után visszaküldte katonakönyvét, ezért 10 hónap fogházra ítélték, amelyet Baracsán töltött le. Szintén itt raboskodott ekkor, 1983-ban mérnök öccse, Simonyi Béla, aki esküvője után két hónappal tagadta meg a fegyvert. Ugyancsak itt töltötte büntetését másik 4 Bokor-testvér, 123 Jehova-tanú, 4 baptista és 1 nazaréus. A matematikus fiát - ifj. Merza Józsefet - 1980. február 28-án behívták. Apja meghurcolása is hozzájárult ahhoz, hogy a fiatal József eleve nem tagadta meg a katonaságot. Az esküt megelőző kiképzés során azonban egyre inkább megváltozott a felfogása. Arra a döntésre jutott, hogy megtagadja az esküt. Ez kitudódott. Erre a laktanya parancsnokától kezdve lefelé, egészen a szobatársakig igyekeztek őt lebeszélni. Az eskütétel előtti este József már nem érezte magát elég erősnek és letette az esküt. A következő hónapokban azonban hosszas vívódásai nyomán és a bünbánat szentségében megerősödve elhatározta és megvallotta, hogy - bár az esküt rábeszélések nyomása alatt letette - nem hajlandó embert ölni. Erre nem osztották be fegyveres szolgálatra. Később szekrényellenőrzés során egyik társánál Szentírást találtak, ezért őt nyilvánosan megszégyenítették. József védelmére kelt társának. Végül 1981. február 16-án nyilatkozatot adott át századparancsnokának: „... büntetőjogi felelősségem tudatában kijelentem, hogy 1980. márciusában tett katonai eskümet a mai naptól fogva nem tekintem magamra kötelezőnek. Katonai szolgálatot lelkiismereti okok miatt a továbbiakban nem kívánok teljesíteni...” Letartóztatták. A tárgyaláson a bíró elrendelte az elmeorvosi vizsgálatot. (Ez legtöbb megtagadónál és az ő apjánál is megtörtént.) Mivel megszerezte a „kiváló katona” minősítést, így 6 + 18 hónap börtönre ítélték. Le is töltötte végig. Pár év múlva a matematikus másik fia - a családban teljes megértéssel - leszolgálta katonaidőjét. (A Bokorban is a legteljesebb szabadság van a választásra.) **1979-től 1989 márciusáig 24 fiatal Bokor-tag vállalta a fogházat, 1985-től a súlyosabb börtönt.** Ez a katonaidő 18 hónapja - végzett egyetemistáknál 6 hónap - plusz a büntetés 8-18 hónapja. Mindegyiknél a megokolás summája ez: mert katolikus, **a katolikus egyház tantételei között nincs a fegyver tiltása.** A letöltött börtönbüntetések után a legtöbbjüket nem vették vissza régi munkahelyükre, sőt néhányan alig jutottak álláshoz, pl. takarítónak sem alkalmazták. A börtönből szabadulás után többen visszaadták katonakönyvüket. Ezért újabb pénzbéli büntetést kaptak. Csizmadia Gábor például a börtön letöltése után csak úgy volt hajlandó átvenni katonakönyvét, ha az igazságnak megfelelően katonakönyvébe bevezetik a katonai bíróság 32 hónapos fogházítéletét. A Kiegészítő Parancsnokság ezt a bejegyzést megtagadta. Erre 5400 forint pénzbüntetésre ítélték. 1988-tól a készülő „alternatív szolgálat” törvény hónapjaiban több Bokor-tag a megtagadás után felfüggesztett ítéletben, vagy bírói megrovásban részesült.

— Püspökkari nyilatkozat a katonai szolgálatról

A Magyar Püspöki Kar 1986. okt. 17-i (UE nov. 2.) körleveléből: „Az utóbbi időben többször hangzott el a vád a Magyar Katolikus Püspöki Kar ellen itthon, méginkább külföldön nyilvánosan is, hogy nem törődik azokkal, akik egyéni lelkiismeretükre hivatkozva megtagadják a katonai szolgálatot és ezért az állami törvények értelmében büntetésben részesülnek. A felhozott vádakban az is szerepel, hogy a Püspöki Kar nem a II. Vatikáni Zsinat szerint cselekszik. Az sem hallgatható el, hogy a különböző vádakban politikai megfontolások is szerepelnek. A Püspöki Kar mindenben, így a kötelező katonai szolgálat kérdésében is a katolikus egyház, a II. Vatikáni Zsinat tanítása alapján áll. A katolikus egyház szociális tanítása vallja, hogy az államnak joga és kötelessége a haza védelme,... a közbiztonság fenntartása, ugyanakkor megkívánhatja az állampolgároktól mindazt, amivel a reá hulló kötelességeket és jogokat végrehajtani, megvédeni, biztosítani tudja. Ide tartozik a katonai szolgálat is.

A II. Vatikáni Zsinat „Az egyház a mai világban” c. dokumentumában (Gaudium et Spes)... ezt olvassuk a 79. pontban: „A háború még nincs kiküszöbölve ebből a világból. És amíg a háború veszélye fennáll s nincs illetékes és megfelelő hatalommal ellátott

nemzetközi tekintély, addig nem lehet megtagadni a kormányoktól az igazságos védekezés jogát, feltéve, hogy már kimerítették a békés megegyezés minden lehetőségét. Az államok vezetői és mindazok, akik osztoznak velük a közügyekért vállalt felelősségben, kötelesek tehát megvédeni a rájuk bízott népek létérdekeit és ezeket a komoly ügyeket valóban komolyan kell intézni.” **A Zsinat tanításából következik, hogy a katonai szolgálat kötelezettségét nem lehet elutasítani vagy elítélni.** A katonai szolgálatot teljesítőkről ugyanitt ezt olvassuk: „Akik pedig katonáskodva szolgálják hazájukat, ne másnak tekintsék magukat, mint olyanoknak, akik a népek biztonsága és szabadsága felett őrködnek. Ha szolgálatukat ebben a szellemben végzik, a béke megszilárdításához járulnak hozzá.” A zsinati tanítás ilyen formában **a katonai szolgálatot jónak nevezi.** A jelen század véres háborúi és emberáldozatai váltották ki a fiatalok nemzedékéből azt a hatalmas békevágyat, amely meg akar szabadulni minden háborútól és lelkiismereti alapon egyesek megta-

gadják a katonai szolgálatot. A zsinati okmány erre is kitér: **„Méltányosnak látszik továbbá, hogy a törvények megértően intézkedjenek azokról, akik lelkiismereti okokból nem fognak fegyvert, de készek békés formában szolgálni az emberek közösségét.** A konkrét feladatok megállapítása és megszervezése a haza védelmében nem az egyház, hanem az állam feladata. A Magyar Népköztársaság alkotmánya értelmében minden állampolgárnak kötelessége a haza védelme... Hazánkban a katonai szolgálat kifejezetten a haza védelmére,... a közbiztonság megerősítésére irányul...” A fenti nyilatkozatot számos ateista sajtó hozta kivonatossan, de csak a Magyar Nemzet írta le a Zsinatnak a **lelkiismereti szabadságról szóló mondatát is.** Az ENSZ Emberi Jogok bizottsága megszavazta 1987. márc. 10-én, hogy a katonáskodás lelkiismereti okból megtagadását emberi jognak tekinti. Megszavazta 26 állam, tartózkodott 14 állam, ellene szavazott Irak és Mozambique. Ez a kérdés 15 évvel ezelőtt merült fel először az ENSZ-ben. (WRI Newsletter Marsch. April 1987. 9. lap.) 1986. novemberében jelent meg a Magyar Püspöki Kar **hűségnyilatkozata** (Miklós Imre parancsára) a kötelező sorkatonai szolgálat **mellett.** Közben a nyugati sajtó és közvélemény állandóan követelte ezt a lelkiismereti szabadság-jogot a magyar államvezetőktől. 1988. febr. 2-án Bécsben, sajtókonferencián, a fegyveres katonai szolgálat megtagadásáról is tettek fel kérdést Miklós Imrének. Az ÁEH elnökének válasza: „A katolikus egyház nem tiltja a fegyveres szolgálatot. A magyar kormány nem tekinti ezt a vitatott kérdést lezártnak. Megbeszélések folynak egy esetleges törvénymódosításról. Lehet törvényes megoldást találni.” (Kathpress. 1988. febr. 2. MK. 1988. febr. 5.) 1988. márc. 14-én Grósz Károly miniszterelnök találkozott az egyházi vezetőkkel a Parlamentben. - Paskai prímás javasolta „néhány fiatal hívének kérésére”: Tegyék lehetővé a hívő fiatalok bizonyos csoportjai számára **az alternatív katonai szolgálat bevezetését.** (MK. 1988. márc. 15.) 1989 márciusában a Parlament megszavazta a **törvénymódosítást** az alternatív katonai szolgálatról. Ez a katonaidő + 6 hónap. Kinyíltak Baracska és más börtönök: „ideiglenes szabadságra” hazaengedték a kb. 150 katonaságmegtagadót.

LASS GÁBOR

AZ ÖNFENNTARTÓ FALU

A Szabolcs-Szatmár-Bereg megyei Rozsály már a rendszerváltás után az önfenntartás útjára lépett: mindent maga termel és maga állít elő. A nyolcszáz lelkes falu a

Start munkaprogram mintatelepülése lett. Hogyan lehet egy ukrán-román határ közelében lévő települést élhetővé

varázsolni? A Start munkaprogram elsőként a fehérgyarmati kistérségben indul el, jelentette be idén ősszel Papp Károly, a Belügyminisztérium közfoglalkoztatásért felelős helyettes államtitkára. A hét elemből álló országos program elsősorban az állattenyésztésre és a növénytermesztésre fókuszál, emellett földutak és patakmedrek rendbetételében, belvízelvezető rendszerek karbantartásában, illetve illegális hulladéklerakók felszámolásában is részt vesznek a foglalkoztatottak. Az ország 525 települését érintő projekt előkészületei elsőként a fehérgyarmati térség negyvenhat településén kezdődtek el. A román és az ukrán határ közelében lévő Rozsály a program éllovasa. De nem csak azért, mert a térség földterületeinek negyven százaléka itt található.

A földalap

A rozsályi modell már a BBC érdeklődését is felkeltette, akik a jövő héten jönnek forgatni. A rozsályi minta lényege, hogy egy település az alapvető élelmiszerigényét maga termeli, a fűtéshez szükséges hőt is maga állítja elő úgy, hogy közben a külvilág hatásait kizárja és csak helyi vállalkozókat foglalkoztat.

Amikor Rozsályon 1992-ben felbomlott a Rákóczi Mgtasz, a képviselő-testület úgy döntött, nem minden földet ad magánkézbe. Nyolcvanöt hektár föld önkormányzati tulajdonban maradt. Egy évvel később az önkormányzat létrehozta a Rozsály Községért Jóléti Szolgálat Helyi Alapítványt, amely az önkormányzati föld egy részének bérlője.

– Az önellátás Rozsályon úgy indult, hogy először felmértük a szükségletet, mennyit kell termelnünk az önkormányzati földeken, mennyi zöldségre, húsrá van szüksége a konyháknak – mondja Sztolyka Zoltán, aki 2006 őszétől polgármester Rozsályon.

Az önkormányzati gazdaság udvarán fogad minket.

– Mindent, ami kell, magunknak megtermeljük. A földműveléshez szükséges eszközpark megvan: van öt darab MTZ típusú traktorunk, egy kombájnunk, egy teherautónk. Az MTZ-hez azért ragaszkodunk, mert azokat meg tudjuk szerelni a műhelyben, nem kell fizetni az alkatrészekért – mutat körbe a műhelyben, ahol az esztergapadon két munkás dolgozik. Baltákat készítenek favágáshoz. Az önkormányzati földeken főleg takarmányt termesztnek. Kukoricát, napraforgót, zabot és árpát. Van még két hektár gyümölcsös, főleg alma- és meggyfákkal, amelyek termését a közétkeztetés hasznosítja.

A fő elv: ha csak lehet, külsős vállalkozó ne jöjjön Rozsályra, mindent önerőből akarnak megoldani. Ahhoz, hogy a gyümölcsöst be tudják keríteni, betonoszlopot vásároltak. Ez adta az ötletet, hogy létesítsenek betonüzemet is. Betonoszlopot már eladásra is gyártanak, emellett térkövet is öntenek.

A polgármester elmesélte, hogy meghívták egyszer egy konferenciára, ahol a japán fűzről volt szó. Ő felállt, és elmagyarázta, hogy van annál egy sokkal jobb megoldás: az almafa, a meggyfa és a körtefa. Azt

is minden évben lemetszik, de még gyümölcsöt is terem, amiből lekvárt, vagy pálinkát is lehet készíteni.

Az önkormányzatnak van hetven darab sertése, amiket a saját tulajdonú vágóhídon dolgoznak fel. A környező települések közül csak Rozsályon van vágóhíd. A legközelebbi huszonhat kilométerre, Fehérgyarmaton található.

– Van saját földünk, traktorunk, traktorosunk, sertésünk. A sertés trágyát ad, ami a földbe kerülve visszaadja a talaj erejét. A sertésből ebéd készül, amit a gyerekeink esznek meg. A felesleget megeszik a sertések, amiket a saját vágóhidunkon vágunk le. Minden mindennel összefügg, és az egészsnek az alapja a saját föld. Ha valami hiányzik a láncból, akkor külsőt kell igénybe venni. Minél több külsőt veszünk igénybe, annál kiszolgáltatottabbak leszünk – foglalja össze a rozsályi önfenntartás lényegét a polgármester.

Az önkormányzati konyhán naponta négyszáz adagot főznek, amit főleg az iskolások fogyasztanak el. Az iskolába 243 gyermek jár, közülük 85 rozsályi, a többiek a környező településekről járnak be. Ők naponta háromszor ingyen étkeznek. A sertéseket nem csak a közétkeztetésben hasznosítják. A rozsályiaknak lehetőségük van kedvezményes áron sertést vásárolni. A vételár felét kell előre befizetni, a többit ráér később. Viszont amíg valaki nem fizette ki a tartozását, az önkormányzat által nyújtott egyéb lehetőségeket nem veheti igénybe. Ilyen például téli időszakban a kedvezményes tűzifa is. Volt olyan év, hogy az önkormányzat 3500 mázsa tűzifát adott kedvezményes áron a rozsályiaknak. Mivel a jogszabály megengedi az önkormányzatoknak, hogy a lakásfenntartási támogatást természetben adják, így Rozsályon sok család ezt ebben a formában kapja meg. Ennek köszönhetően a településen szinte megszűntek az illegális fakivágások.

Szabadulni a gáz fogságából

A nyolcszáz lelkes Rozsályon a közművesítés minden portán megoldott. Víz, gáz, telefon, szennyvízhálózat, internet, kábeltévé, kinek mit enged a pénztárcája. Még helyi tévé is működik, amit a környező tizenkét településen lehet fogni. A képújráson főleg közérdekű információk, üzleti hirdetések láthatóak. Ha Mariska néni kifizet havonta háromezer forintot, képújráson hirdetheti a termését.

– A gázt a kilencvenes évek végén mindenhová bekötötték, de a lelkesedés gyorsan alábbhagyott, mert rájöttünk, hogy a gáz jóval drágább, mint a tűzifával való fűtés. A cigánysoron nincs is olyan, aki gázzal fűtne – mondja a polgármester.

Az önkormányzat intézményeiben is hamarosan átérnek a helyi tüzelésre. Elsőként az általános iskolában, ahová már be is szerelték a venyigekazánokat. Már csak a kémény hiányzik, amit a hétvégén szállítanak Ausztriából.

– Két éve vettünk egy venyigebálázót, idén pedig pályáztunk még egyre. Szeretnénk teljesen átalakítani a fűtési rendszerünket. Jelenleg tízezer bálánk van, ami másfél évig biztosítja az intézményeink fűtését. Ha kész lesz az iskola kéménye, le is vágom a gázvezetéket – mondja a polgármester, akitől megtudjuk, az iskola gázszámlája a téli időszakban havonta másfél millió forint, így éves szinten öt-

nyolc millió forintot lehet megtakarítani a kazánfűtés-sel. Az iskola után a polgármesteri hivatal következik. Rozsályon a lakosság húsz százaléka cigány. A polgármester azt vallja, akkor élhető egy település, ha visszahozzuk azokat a régi közösségeket, ahol mindenkinek megvolt a maga szerepe. Parasztnak, gazdának, csendőrnek, tanítónak, cigány embernek. A polgármester elmondta, nagyon jól együtt tud dolgozni a cigányokkal, közülük is csak egy elenyésző kisebbség az, aki nem akar dolgozni.

– Négy szabály van, amit be kell tartani. Pontosan kell jönni, el kell végezni a munkát, nem szabad inni, nem szabad lopni – sorolja a polgármester, aki bevallja, nem minden emberen segít, csak azokon, akik maguk is akarják, hogy segítsenek rajtuk.

A cigánysor végén lévő szociális fürdőt is a Jóléti Alapítvány bérlti. Ezt azért építették, mert a cigánysoron lévő harminc házból csak kettőnek volt fürdőszobája. Zuhanyozni és egy forgótárcsás Hajdú-mosógéppel mosni is lehet, a fenntartási költségeket az önkormányzat állja. Megtudjuk, az előző ciklusban kijött az ombudsmani hivatal egyik képviselője, mert valaki bejelentette, hogy Rozsályon elnyomják a cigányokat. Érdeklődött, hogy vajon a falu valamennyi utcája el van látva megfelelő infrastruktúrával, például közfürdővel, s ha nem, akkor mit kíván ez ellen tenni. A polgármester azt válaszolta, döntse el a magas jogvédő hivatal, hogy az esélyegyenlőség jegyében mit tegyen: lerombolja a közfürdőt, vagy minden utca végén építsen egyet. A jogvédők azóta békén hagyják.

A szociális boltot is az alapítvány működteti, nonprofit jelleggel, így az árucikkekhez a szokásosnál jóval kedvezőbben lehet hozzájutni. A helyi őstermelők behozhatják terményeiket, polcpénzt vagy egyéb költséget nem kell fizetniük, csak a permetezési naplót kell bemutatniuk. Nemcsak rozsályiak, hanem a környező települések őstermelői is élnek ezzel a lehetőséggel.

A kiskertekben megtermelt zöldségek az üzlet közepén, kis faládákban sorakoznak. Mindegyik ládán ott a termelő neve, címe, így a vásárló tudja, kitől veszi a káposztát, paprikát, paradicsomot. Lehet még termelői mézet kapni és hamarosan majd lekvárt is. A bolttal mindenki jól jár. A termelő is, mert egy kis jövedelemforráshoz jut, a vásárló is, mert olcsóbban kapja meg a terményeket, és az a hat közmunkás is, akik korábban a kereskedelemben dolgoztak, de munkanélkülivé váltak.

A polgármester édesapja, Sztojka Gábor az önkormányzati uradalmat vezeti. A kilencvenes években a földosztási bizottság elnöke volt, így nagyrészt neki és az akkori polgármesternek, Ignác Zoltánnak köszönhető, hogy az önkormányzat nem adta el az összes földjét. Sztojka Gábortól megtudjuk, a foglalkoztatást Rozsályon úgy próbálják megszervezni, hogy ahol lehet, a gépeket kiiktatják a munkafolyamatból. A traktor üzemanyagot fogyaszt, a ló nem. Ezért a fát lovasfogat hordja be a gazdaságba. Az önkormányzatnak tizenhat pónilova van. A gyerekek nagy öröme a pónilovakon a tornaórák során lovagolni is lehet.

Értéktéremtő közmunka

Rozsályon kilencvenen kapnak segélyt, közülük hatvanöten dolgoznak közmunkában. Az önkormányzatnak százhusz állandó alkalmazottja van. Az önkormányzati gazdaságból reggelente negyvennyolc közmunkás indul dolgozni. A polgármester szerint az „Út a munkához” program nagyon pazarló volt, mert amit két ember el tudott végezni, arra bejelentettek nyolcat, így a pénzt a közös kalapból vették ki, és annak adták oda, aki nem csinált semmit.

– Volt, amikor vitáznom kellett a munkaügyi kirendeltséggel, mert nem szemétszedő munkást kértem, hanem lovászt vagy kombájnoszt. Szerencsére most ez változott, és végre az értéktéremtő munkára adják a pénzt. Nálam hatvan ember termelőmunkát végez. Fát vág, javít, arat, vet, báláz. A polgármester elárulja, hogy Pintér Sándor belügyminiszter és Papp Károly, a Belügyminisztérium közfoglalkoztatásért felelős helyettes államtitkára többször is kikérték a véleményét a közmunkaprogramokkal kapcsolatban.

– Azok ott ketten hetvennyolcezer bruttót keresnek, ők pedig ötvenhétzetret. Mind a négyen nyolc órát dolgoznak naponta – mutat a lovas szekérre, ahonnan épp a fát pakolják le.

A polgármester úgy látja, a kormány rosszul kommunikálta a közmunkaprogramot, mert nem mondták el, hogy a nagyobb bért mindenki megkaphatja, akinek szakiskolai végzettsége van. Úgy véli, ha valaki tizennyolc éves koráig nem képes az állam pénzén kitanulni egy szakmát, akkor nem is érdemel több pénzt.

A szomszédos települések önkormányzatai nem rendelkeznek saját földdel. Ha krumplicell, beülnek az autóba, és Fehérgyarmaton vesznek meg mindent. De az önellátás nem működik mindenhol.

– Azok a falvak, amelyeknek csak annyi földje van, amennyi a temetőben, azok nem tudják majd ezt a programot megvalósítani. Ha van föld, és az önkormányzat termelni kezd, a legfontosabb, hogy felkészüljön, mert ezzel érdeket fog sérteni. Ha a konyhára eddig Kiss Pista szállította a húst, akkor az ő érdeke fog sérülni. Minél nagyobb egy város, annál komolyabb érdekek sérülhetnek. Nem egyszerű játék ez – figyelmeztet Sztolyka Zoltán.

A szomszédos Gacsály most nagyon nehéz anyagi helyzetbe került. Az általános iskolában elzárták a gázt, mert az önkormányzat nem tudta kiegyenlíteni a számlát. Ez az a bizonyos kiszolgáltatottság, amit Rozsály mindenképpen szeretne elkerülni. A gacsályi időseknek Rozsályon főztek ebédet, az önkormányzat cserébe bontott téglát kapott. Itt jól működik a cserekereskedelem.

– Ha én lennék a miniszterelnök, nem foglalkoznék a leminősítésekkel – térünk át a gazdasági kérdésekre. – Azt mondanám, nem baj, minősítsetek le, és egyétek meg az értékpapírokat, mert mi mostantól fogva gabonát, húst nem fogunk vinni nektek. Magyarországnak hatalmas föld- és vízvagyon van, ami az elkövetkező időkben nagyon fel fog értékelődni. Ha a hitelminősítők annyira lehúznak minket, hogy Magyarországra senki nem akar befektetni, akkor is biztosítani kell, hogy a földeken ne álljon le a termelés. Üzemanyag-tartalékot kell felhalmozni, hogy a gépek tudjanak termelni. Ha nem sikerül, nincs mese, be

kell fogni a lovat, az ökröt. Ha évszázadokon át működött, most miért ne menne? – tárja szét a kezeit Sztolyka Zoltán.

Rozsálynak nincsenek nagyra törő tervei. Azért egy befektetői csoport most négymilliárdot szeretne rideg állattartásra beruházni. Tervezik őshonos magyar halfajták tenyésztését is. A jövőben szeretnék tyúkokat is tartani, hogy a tojást is maguk állíthassák elő. Panyolával létrehoztak egy szociális szövetkezetet. Azokat a termékeket, elsősorban lekvárt, pálinkát, szörpöt, amelyeket Szatmárban állítanak elő, egységes csomagolási formában értékesítenék. Ez lesz a Szatmári Ízek Háza, amely beruházásra harminchárom millió forintot nyertek. A két diplomás polgármester azt tartja a legfontosabbnak, hogy amit eddig elért, azt fent tudja tartani. Ahogy fogalmaztak, az örökséget nehezebben megtartani, mint megkapni.

DR. INCZÉDY PÉTER

MIRŐL MI JUT AZ ESZEMBE...

A FEBRUÁRI ZIMANKÓS TÉLBE

Az időnek járása mintha egy hónappal lemaradt volna a naptár szerinti megszokottól. Jégbontó havát az idén jéghozóra módosította. Ez ideig akár mediterrán télen is nevezhetjük volna az eltelt hónapokat. Riogatták is a gazdákat a növényvédős szakemberek tavaszi kór- és kártevő invázióval, hiszen valamennyi ellenségük jól telelhetett a rejtekhelyén. Néhány gyümölcsfa még a rügyeit is nekifeszítette a langyos téli napsugárnak, ráduplázva ezzel a kockázati félelmekre.

Felénk az őszi talajmunkákat is télre kellett halasztani, oly keményre szikkadt a föld kertünkben. Így aztán az őszi szántásra csak a januári hószállingózásban került sor.

Azóta már belepte egy vékony hótakaró a hantokat, majd esett egy kevés eső is picinyt pótolni az őszi elmaradásból. Február első napjaira pedig már tíz fok alá süllyedt a pirosuló borszesz-szál a teraszra kiakasztott hőmérő beosztásán.

Február másodika egyébként is télhossz jósló nap. Már amennyire hinni lehet a mackóknak. Idén pedig felettünk is szép téli-kék égről sütött a nap. Ezért

a napfény igazán éles árnyékot rajzolhatott a kíváncsi medvéknek, miszerint hosszú télre kell készülniük.

Körülnéztem a kertben is. Sok látnivalóra ugyan nem akadtam, de legalább vadkárta sem. A szarvasok ugyanis a szembe-szomszéd telkén már körös-körül lehántották a fenyőfák kérgét. Jobban egy faipari üzemben sem tudták volna olyan simára sikálni törzsüket.

Nézelődtem persze másutt is. Kint a határban. A nagyüzemi táblák egyikén meg is akadt a szemem. Első, felületes ránézésre lefagyott gyógynövény vetés jutott az eszembe. Amikor közelebb mentem, akkor már felismerem a szerbtövis horgas tüskés termését. Mintha csak vetették volna olyan szépen soroltak a táblában. Olasz szerbtövis – *Xanthium italicum* – volt s már a neve is elgondolkoztatott, mert ha szerb, akkor miért olasz. No igen, ha már egyszer szerbtövis a neve, akkor a jelzője lehet akár szép, vagy gyógy is, nemcsak olasz. De erről majd a végén. Valamikor termése után disznó mogyorónak is nevezték. Igaz, hogy egyesek szerint azt a egy másik szerbtövis, a *Xanthium strumarium* azaz a bojtortján szerbtövis termésére értették, amit egykoron viszont szúrós csimpaj névre magyarítottak a korabeli botanikusok. Tövises csimpaj nevet pedig a szúrós szerbtövis – *Xanthium spinosum* kapta akkoriban.

Hogy mikor is? Hát az 1800-as évek elején.

Így ír róla dr. Bélteki Zsigmond a Vasárnapi újság 1858. március 7-én megjelent számában „A szerb tövisről (Tövises csimpaj)” címmel: „Fényes Elek, a Budapesti Hírlap múlt évi 134-ik számában megemlítette a szerb tövist, és azt az alföld átkának nevezte...Ezen fajt én legelsőben a debreczeni határon láttam 1842-ben ősszel, mikor már elvirágozott volt, s ezért botanikus nevét meg se határozhattam. Onnan haza jövén, M.-Vásárhelyre, két egész évig figyelmesen vizsgáltam, és mindenütt kerestem a vidékben, de sehol nyomába nem akadhattam, míg végre sikerült azt a városnak egy félreeső utcájában virágzása közben felfedeznem, mellyet Linné szerint rögtön determináltam is. A jeles Diószegi és Fazekas magyar füvészkönyvében, melly épen Debreczenben jött ki 1807-ben, erről a fajról semmi emlékezet sincs, miből azt következtetem, hogy abban az időben, mikor az a nevezett könyv létrejött, a szerb tövis azon tájon még ismeretlen volt; különben e nagy és kitűnő növény nem maradt volna ki a rendszerből, mellyben csak is egy faj említetik. Igaza van tehát Fényes Eleknek, hogy a szerb tövis az alföldre mintegy 20, Erdélybe pedig valami 12 évvel ezelőtt származott be. Az ilyen indigenáknak, mellyek a hazára nézve károsak, nem igen örvendünk”

Mit ne mondjak, azóta sem örvendünk a szerbtövis gyomoknak, legyen az olasz, bojtortján, vagy szúrós – ráadásul közülük éppen az olaszt tették felelőssé nem is oly régen majd' egy tucat

ló haláláért. A kutatók szerint pedig előbb-utóbb gyógynövényként is hasznosítani fogják a különböző tumorok ellen hatásos xanthanolidok (xanthinin, xanthatin) tartalmuk miatt.

ERNESTO BALDUCCI SP

A PIARISTA PAP MÚLT ÉS JÖVŐ KÖZÖTT

1. Immár lehetetlen nem észrevennünk azt a krízist, amely a katolikus egyházban mindenütt sújtja mind a szerzetesi fogadalmakban megélt megszentelt élet különféle formáit, mind a szolgálati papság életformáját. Átmeneti krízis ez, amelynek a végén visszatérünk a tegnapi, esetleg újjáalakított formákhoz? Avagy a krízis egyre radikálisabbá válik, mígnem lényegileg megváltoznak ezek a formák? Az a hipotézis, amelyet itt vázolólok, a következő: a holnap egyházában a megszentelt élet és a szolgálati papság strukturálisan más lesz, mint ma.

Ennek a hipotézisnek az elfogadása nem jelenti, hogy hűtlenek lennénk a szerzetesség vagy a papság jelenlegi létmódjaihoz. Pusztán arról van szó, hogy objektívan olvasnunk kell az idők jeleit, mint Isten akaratának jelzéseit, és a fokozatosság kritériumát alkalmazva elővételeznünk kell azokat a változásokat, amelyek történelmileg már lehetségesek, és amelyek a fiziológiai folytonosság módjára segíthetik a szükségesnek ítélt fejlődést. A változásnak ellenállni nagyon gyakran az elkeseredés tünete és oka. Vannak történelmi idők - a mienk is ilyen -, amelyekben az, aki a szeretet örve alatt az intézmény változásának kerékkötője, az valójában gyűlöli azt, és a halálát készíti elő. Engem nagyon gyakran - hol csodálattal, hol rosszalóan - újtónak mondanak. Most, hogy túl vagyok a hatvanon, jogom van feltenni a kérdést: állásfoglalásaimat a hűség megnyilvánulásainak ítélik? Egy olyan hűségének, amely sok olyan szerzetes- és paptársam szemében, akik a múlttal való szakítás útját választották, hamisnak tetszik, mert szerintük az általuk elítélt intézmények megbecsülését szolgálta. A magam részéről meg vagyok győződve arról, hogy az igazi hűség a maga megnyilvánulási módjait és ritmusát Isten népének útja, a saját tudatának szintjei, és végül saját késlekedései alapján határozza meg. A hűség nem teológiai, nem is jogi valóság, hanem vitális.

Éppen ezért a modellek krízisét a tudatunkban úgy éljük meg, hogy ezek a múltban is, a jövőben is relatívak, és ezért csak akkor érvényesek, ha szeretettel és ugyanakkor távolságtartással, a hűtlenségre nyitott hűséggel éljük meg. „Csak egyvalami fontos: az Isten országa.”

2. Az említett krízis oka nem egyszerűen a társadalom változása, hanem sokkal inkább az egyház önmagáról alkotott felfogásának megváltozása, amelynek utolsó, pünkösdi pillanata a zsinat volt. Ezt a változást röviden így lehetne megfogalmazni: a hívő felfogás az

aszketikus-vallási tengelyről az etikai-messiási tengelyre vált. Az egyház megváltoztathatatlan célja a világ teljes megváltása mindenféle szolgaságtól, melyek eltorzítják a teremtésnek a teremtő által elgondolt arcát. Az egyház nem cél, hanem eszköz. A cél az Isten országa, amelyet az „ember országának” is nevezhetünk abban az értelemben, hogy az minden emberi várakozást betölt. Következésképpen az emberi felszabadulás és növekedés minden mozzanata, amely társadalmilag felfogható módon az „emberi jogokban” nyilvánul meg, lényegi része az evangélium hirdetésének és a róla szóló tanúságtételnek. Ezért mondta II. János Pál, hogy az ember „az egyház elsődleges útja”. Ezt ki lehet egészíteni azzal, hogy nemcsak az útja, hanem a célja is, természetesen hangsúlyozva azt, hogy ezt a célt az egyház a maga teljességében tekinti, amely magában foglalja az ember és Isten közösségét is. Mindenesetre elvesztette értelmét az a régi pasztorációs stratégia, amely az egyházat „Isten jogainak” védelmezésére kötelezte. Történelmi-, politikai síkon ugyanis Isten jogai az ember jogaként jelennek meg.

Ebből a változásból következik egy olyan tény, amelyet már mindenki lát: az ember reményeinek evangéliumi minősítése, még azoké a reményeké is, amelyek forradalmi alakot öltenek. Nagyon is természetes, hogy a fiatalokban az evangélium radikális megélésének szándéka ma nem úgy nyilvánul meg, mint a múltban: nem mint fuga mundi, hanem mint az ember másféle jövőéért való odaadottság. Egyébiránt miféle célt állított maga elé Kalazancius, amikor első társaival Róma külvárosában az elhagyatott gyerekek tanítójává lett? Talán nem arra törekedett, hogy egy másfajta jövőt biztosítson ezeknek a gyerekeknek, mint amire a társadalom peremére szorítottaságuk kárhóztatta őket?

3. Az egyház a maga próféta-messiási természetét akkor fejezi ki teljességgel, amikor a hívő közösség az eukarisztiát ünnepli. Teljes jogon az eukarisztikus közösség az egyház, amikor is kifejező módon egész: Pál teológiája szerint a különféle karizmák éppen az eukarisztiában találják meg értelmüket, és itt épülnek egésszé. A megszentelt élet és a szolgálati papság értelmét is az eukariszta tárja fel. A hierarchia ugyancsak itt nyeri el értelmét mint a közösség „diakóniá”-ja. Igaz, hogy a közösség nem lehet *in actu perfecto* a pap, a püspök és a pápa nélkül, de a pápának, a püspöknek és a papnak csak a közösség miatt és a közösségben van értelme. A szerzetesi közösségek hierarchiájának is (a házfőnöknek, a provinciálisnak, a generálisnak) sajátos értelmét az eukariszta- egyházzal való élő kapcsolatban kell megtalálnia.

Ugyancsak itt, az egyház életének csúcán és forrásánál érhető meg és fejeződik ki a legősibb keresztény erény, az obedientia fidei. Az a kór, amely beteggé teszi az egyházat és - sőt, legelső sorban - a szerzetesi életet, az obedientia juris szakralizálása, azaz a jogi engedelmeségnek az üdvösség útjává való átformálása. Ehelyett a hívő engedelmeségnek, illetve minden olyan engedelmeségnek, amely keresztény akar lenni, az a lényege, hogy meghallgatja és alázatosan befogadja Istennek a közösségben hirdetett Igéjét. Biztos, hogy Isten Igéjét az eukarisztikus közösségen kívül is meg kell hallani, a cella

csöndjében is, a szerzetesi közösség találkozásában is, de mindig azzal a feltétellel, hogy a hallgatásnak ezek a formái kapcsolatban legyenek az eukarisztikus közösséggel, ahol egyetlen valaki a Mester.

A szerzetesi életet azért is jellemzi ma zavarodottság, mert elszigetelődött az egyháztól, mint hívő közösségtől, amelynek egységét a püspök jelzi és biztosítja. A szerzetesi odaszentalódás karizmája csak akkor fogja megtalálni teljes értelmét, ha a helyi egyházzal teljes és elismert közösségben lehet megélni. Amíg a helyi egyházak jogi-adminisztratív valóságok lesznek, a szerzetesi élet képtelen lesz megtalálni tengeletét és tápláló környezetét.

4. Az az egyházi alak, akit az átalakulás folyamatai leginkább érintettek, a pap. A zsinat elvetette a „De sacerdotibus” című tervezetet, amelyet az előkészítő bizottság készített. Az új javaslat vezette be a „presbiter”-t a sacerdos helyett. Ez a szócsere két olyan teológiai igyekezetnek engedett, amelyet a más egyházak megfigyelőinek jelenléte még elevenebbé tett: az egyik az új törvény egyetlen papságát, Krisztus papságát érintette, a másik Isten egész népének kiváltságával, az általános papsággal kapcsolatos. Mint ismeretes, a szent megjelölést a közösség szolgálattevőire (minister) akkor vitték át, amikor a pogány „sacerdotes” szerepét átvették az egyház tisztviselői. Ekkor torzult a szolgálattevő és a közösség közötti szerves kapcsolat a pap szakrális előjogainak javára, aki ettől fogva a vallási kultusz embere lett. A zsinat eleven lendülete azonban ellentétes irányú volt, az volt a célja, hogy helyreállítsa Isten népének krisztológiai előjogait: királyi, papi és prófétai jellegét. Emiatt a tendencia miatt került krízishelyzetbe a szerzetességre való férfi hivatásnak és a papi rendszentsége fölvételének összekapcsolása. Ugyanis:

A szerzetesi hivatás az Isten és a hívő közötti kapcsolat belső eseménye: az egyház jóváhagyhatja, de nem tudja sem előidézni, sem megakadályozni. Laiusi karizma, amelyben a hívő szabadsága és a Szentlélek szabadsága közötti találkozás termékenysége nyilvánul meg. Ezzel szemben a szolgálatra szóló meghívás az egyházi közösségtől származik, és a közösség igénye az, hogy a szolgálattevőben szerves és állandó kapcsolatot alakítson ki önmagával. A közösségnek ez az előjoga történelmileg a hierarchia intézményének abban a kompetenciájában kristályosodott ki, hogy nemcsak felszenteli, de ki is választja a szolgálattevőket. Történelmi jelentőségű, súlyos kérdés vetődik fel: kivel szemben van felelőssége a szolgálattevőnek, a közösséggel szemben, vagy a püspökkel szemben? A szerzetest illetően pedig az a kérdés: ki választja ki őt a szolgálatra?

A szolgálattevőt az egyház egy konkrét közösséghez küldi. A szerzetes „pap”-nak is megvan ugyan a szolgálata, de általában nincs közössége. Az egyházatyák szívesen állították párhuzamba a szolgálattevők és a közösség közötti viszonyt a völegény és a menyasszony kapcsolatával. Ez alapján mondhatjuk: sok esetben a szerzetes szolgálata olyan, mint a megkö-

tött, de nem konzummált házasság, vagy mint egy valós völegény és egy elméleti menyasszony közötti házasság. Ennek az anomáliának beszédes és elgondolkodtató szimptomája volt (vagy még ma is?) a konventekben mondott magánmise: minden egyes szerzetes egy mellékoltárnál mondja a saját miséjét látható közösség nélkül. Ha az egyházzal mint szentségről gondolkodunk, a láthatóság nem mellékes szempont, hanem a láthatatlan titok érzékelhető jele. Milyen misztériumnak jelei a magánmisék?

A felszenteléssel a szerzetes ontológiailag része lesz a helyi egyház corpus presbyteralé-jának, minthogy papsága lényegileg kapcsolódik a püspökhöz. Ez a közösség és a belőle következő pasztorális felelősség még mindig elégtelenül jelentkezik a gyakorlatban. A szerzetespapok az egyházmegyékben mintegy külön testként élnek, nem bízik meg bennük a világi papság, és csak mint kiegészítő csapatot veszik őket igénybe.

5. A zsinat az apostoli hagyományhoz visszatérve módosította a szolgálati papság sajátos szolgálatának értelmezését. A presbiter nem annyira a kultusz embere, mint inkább a Szóé. A kultusz embere a religio societatis lényegi (és pogány!) alakja, és ekként tartja számon a politikai hatalom, amely a klérusban mindig a hatalom gyakorlásának ideológiai apparátusát, a legitimitáció és az egyetértés eszközt látta. A Szó embere szükségszerűen prófétikus személy, természetes dialektikában áll a fennálló hatalommal.

Ennek a változásnak a következtében a szolgálattevő kilöködik a szentnek az egyéni és társadalmi elidegenedéstől burjánzó teréből a prófétikus terek felé, amelyek mindig azon ellentéteken belül találhatóak, amelyekből él a történelem, és amelyekben kifejeződik a gyengéket elnyomó és megalázó világ örök gonoszsága.

6. A fentebb leírt változások alapján megfogalmazható egy olyan hipotézis, amelyet a tanítóhivatal még nem fogadott el, de amelyet megosztok az Olvasóval, hangsúlyozva, hogy hipotézisről van szó. A jövőben két kategóriája lesz a szolgálattevőknek. Az elsőbe tartoznak a helyi közösségek vezetői, akiket a közösségek választanak ki, és a püspökök fölszentelnek. Ezek élete nem fog eltérni a hívőké-től, a házasságot is beleértve.

A másik kategóriát azoknak a szolgálattevőknek kellene alkotniuk, akik teljes időben odaadják magukat nem egy konkrét egyháznak, hanem a teljes helyi egyháznak, vagy még általánosabban az egyetemes egyház szolgálatára. Teljes rendelkezésre állásukat „az evangéliumért való szabadság” objektív állapotával kellene kifejezniük, tehát a celibátussal is. Bizonyos módon pontosan ők lehetnének a holnap „szerzetespapjai”, akik tagjai egy olyan közösségnek, amelyet sajátos karizmája szerinti fogadalmak kötnek, és ugyanakkor teljesen a helyi és az egyetemes egyház rendelkezésére állnak. Mint a Szó szolgálójának Isten Igéjét ki kellene fejezniük életformájukkal is, amely vállalja az evangélium prófétai feszültségének lefordítását. A monachus életnek, illetve utóbb a különféle szerzetesi családoknak az eredeténél az a cél jelentkezik, hogy elővételezzék az időben az eljövendő Országot, főként pedig hogy elismerjék: az Ország abszolút voltát mostantól fog-

va élni nem jelent a világból való menekülést, hanem a teremtés legmélyebb vágyainak teljességükben való megvalósítását. A szerzetesi élet tehát már önmagában az evangélium erőteljes hirdetése.

A papi szolgálat *proprium*a pedig, ahogyan a zsinat újra föltárta, ugyanez, azaz a Szó szolgálata: a kenyér és a bor konsekrációja csak egy - a legfőbb - mozzanata az Ige hirdetésének. Itt derül ki, hogy a két karizma ugyanazon szolgálatban gyökerezik.

7. Ezek a változások teljes mértékben érintik a piaristát, aki szerzetespap, negyedik fogadalma miatt ráadásul nevelő is. Rendünkben általában az iskolai szolgálat elnyomta - ha nem szüntette is meg - a papi szolgálatot. Azt hiszem, hogy az új piarista identitás kialakítása magával hozza a három karizmának - a szolgálatnak, a próféta tanúságtételnek és a nevelésnek - az újra megtalálását mind a tudatban, mind a gyakorlatban, jelenleg ugyanis ezek még mindig elhatárolatlanok, olykor elsovadtak. A zsinaton megszületett teológia már megrajzolta azokat a vonalakat, amelyek mentén újra fölfedezésük megtörténhet:

A nevelés önmagában véve laikus, sőt laikus [profán] tevékenység, és ekként is élük, de amennyiben a célja a tudat felszabadítása és kibontakoztatása, önmagában már evangéliumi is. Aki azt mondja egy tudatnak: „Kelj fel, és járj!”, az ezzel már az Isten Országá szemponyjából hatékony tettet hajtott végre. Azt lehet mondani, hogy a piarista olyan pap, aki felszabadító szolgálatát a nevelési folyamaton belül végzi.

A szerzetesközösség, amelynek értelme az evangéliumi próféciáról való tanúskodás, főként a fiatalok világában, eukarisztikus közösséggé válhat: ez maga az a „helyi egyház”, amelyben a piarista pap közvetlenül éli rendjének karizmáját. Ez azt is magában foglalja, hogy intézményeinkben a közösségi eukarisztia valóban központivá, vonatkozási ponttá válik, amelyben megtapasztalható lesz a hívó engedelmesség, a testvériség, az Ország várása, a világ üdvösségéért való közösségi odaadottság. Az elmélkedés és az imádság egész aszketikus hagyományának szerintem újra kellene élednie a koncelebráció mindennapi gyakorlatában, amelynek keretében váltásban kellene elnökölnünk az eukarisztián, beleértve az Ige hirdetését is. Ebben a körköröségben, amely mindegyikünket az Ige hallgatójává és hirdetőjévé tesz, találja meg táplálékát az igaz testvériség, és találja meg valódi helyét az Isten Országáért vállalt közös felelősség. Milyen szomorú visszagondolni azokra az időkre, amikor házainkban kollektívan élt a magánima, és magánosan végeztük a legfőbb közösségi imát, az eukarisztiát! Nemde mindez végérvényesen a múlté?

A szerzetesközösségnek, amely egyházi közösségnek minősíti magát, összejövetele és animáló központtá kellene lennie, amely körül egy egyre nagyobb (lehetőleg fiatalokból álló) laikus közösség alakul ki, amely feladatának tartja a hitben való közösségi növekedést, mind a kontempláció, mind a társadalmi elkötelezettség szintjén. Az, hogy manapság sok pia-

rista újra fölfedezi a plébánosi tisztelet, lehet pozitív tény, ha azt vesszük számításba, hogy ez az egyháznak nyújtott szolgálat. De lehet negatív tény is, ha a plébániára való áttérést úgy értékelik, mint a pasztorációs tevékenységbe való igazi bekapcsolódást. Az úgynevezett bázisközösségek legalábbis jobbesetben valódi és tényleges „helyi egyházak”, amelyek egy-egy igehirdető körül szerveződnek, egy bizonyos karizma iránti affinitásból. Minden háznak egy bázisközösség terévé kellene válnia, azaz olyan helyi egyházzá, amely sajátos jellemzőkkel rendelkezik, mint amilyen a fiatalok világával való szerves kapcsolat.

Mint „szerzetespapoknak”, akik teljes mértékben az evangélium rendelkezésére állnak, egyénileg és közösséggileg egyaránt készségesen szolgálnunk kellene az egyházi közösségeket és az egyház jelenlétét olyan területeken, ahol társadalmi ellentétek vannak és ahol a társadalom fejlődik. A „*exemptio*” régi intézményének legalábbis implicit az volt az értelme, hogy a szerzetespap az egyetemes egyház rendelkezésére álljon.

Éppen csak vonalaiban vázoltuk a lehetséges fejlődést. Magától értetődik, hogy ebben a folyamatban rendünknek meg kell válnia kulturális és anyagi felépítményeitől. Valódi fenyegetést igazában a túlélési ösztön jelent. Ha az akarna maradni, ami, akkor bizonyosan halállal végzi, mégpedig nem azzal a halállal, amely a kereszthalált formázza, hanem azzal, amely a terméketlen fügefához hasonlít.

A rend történelmi jövője annak a kisebbségnek a kezében van, amelynek van erős hite és reménye ahhoz, hogy bátran és mintegy a múltnak meghalva megkíséreljen új életformákat kialakítani.

Létezik ez a kisebbség? That is the question!

A pusztai atyákról szóló történetek között van egy, amelyet szívesen idézek záradékként. Egy fiatal szerzetes nem tudta megérteni, miben is áll a monachus élet. A koinobiumban élt egy több mint százéves szerzetes, aki szent hírében állt. A fiatal szerzetes fölkereste, és megkérdezte tőle: „Mit jelent monachusnak lenni?” A szent így felelt: „Az igazi monachus az, aki állandóan azt kérdezi: Mit jelent monachusnak lenni?” Miután megpróbáltam a piarista pap fiziognómiáját néhány vonással felrajzolni, azért, hogy ne legyek balga, én is föltenném a kérdést magamnak: de hát mit jelent piarista papnak lenni?

Mindaz, amit tudok (és amit megpróbáltam elmondani), sokkal kevesebb, mint amit nem tudok.

BESZÉLGETÉS BOKROSOKKAL

„Meg kell tanulnunk vágyakozni az után, ami a miénk.”
Simone Weil

Emberről, Istenről és közösségükről

Hatalmas szélben varjak ezrei kavargtak a panelházak között. A nap már lement és a vörös fény beborította a házak falát. A Nyugati-ban aztán minden megfordult. Csillogó, karácsonyi műfényben árusok és utazók ezrei kavargtak. A vonat késett. Először csak a bejövő, majd az induló is: öt, majd tíz, végül huszonöt percet. A járatot áthelyezték egy másik vágányra. A tanácstalan tömeget, mint szelek a varjakat dobálták a körülmények. Dunakeszin szálltam le. Bandi várt rám. Összekoccintottuk a fejünket. Az irodában, a ház egyik szobájában ültünk le. A gyerekek egyeztetni jöttek, de várniuk kellett. Beszélgetni kezdtünk.

ben árusok és utazók ezrei kavargtak. A vonat késett. Először csak a bejövő, majd az induló is: öt, majd tíz, végül huszonöt percet. A járatot áthelyezték egy másik vágányra. A tanácstalan tömeget, mint szelek a varjakat dobálták a körülmények. Dunakeszin szálltam le. Bandi várt rám. Összekoccintottuk a fejünket. Az irodában, a ház egyik szobájában ültünk le. A gyerekek egyeztetni jöttek, de várniuk kellett. Beszélgetni kezdtünk.

Az, hogy rendben élő, rendes emberek azok, akikről szó van, az egy olyan kiindulási alap, ami nélkül nem is lenne értelme beszélgetni. Ők azok, akik adnak, szolgálnak és szelídek nemcsak környezetükben és kötelességből, hanem szélesebb, esetenként igencsak széles körben. Az eredeti célkitűzés követése – az Evangéliumban leírtak, sokszor érzem így – azonban valami más, valahogy több. Mi ez a több, más, amit a Mester át akart adni tanítványainak, és aminek értését és élését a Bokor is megcélzott annakidején? Rátalálások-e erre a valami többre ezalatt a hosszú közösségi élet alatt? Mi segítette, mi akadályozta ezt a keresést? Hol álltok most ezzel?

Az, hogy rendben élő, rendes emberek azok, akikről szó van, az egy olyan kiindulási alap, ami nélkül nem is lenne értelme beszélgetni. Ők azok, akik adnak, szolgálnak és szelídek nemcsak környezetükben és kötelességből, hanem szélesebb, esetenként igencsak széles körben. Az eredeti célkitűzés követése – az Evangéliumban leírtak, sokszor érzem így – azonban valami más, valahogy több. Mi ez a több, más, amit a Mester át akart adni tanítványainak, és aminek értését és élését a Bokor is megcélzott annakidején? Rátalálások-e erre a valami többre ezalatt a hosszú közösségi élet alatt? Mi segítette, mi akadályozta ezt a keresést? Hol álltok most ezzel?

Azt gondolom, hogy az Evangéliumoknak van egy kibányászatlan üzenete. Ez pedig az, hogy létezik egy újfajta emberi minőség. És ehhez mindent megkap az, aki törekszik rá. A Bokor szerintem azért más, mint a többi hasonló közösség, mert éli ezt és így itt megvan a lehetősége ennek a más minőségnek. Másrészt a hármas eszmény – az adás, a szolgálat és a szelídség – ennek az újfajta emberképeknek a következménye. Kétféle módon változhat az ember. Az egyik, hogy valamilyen hatásra bekerülök egy közegbe, ahol vannak elvárások és ez, mint egy kívülről ráhúzott ruha motívál, de elsősorban megfelelni akarok annak a környezetnek, azoknak a hatásoknak, amik érnek. A másik pedig az, hogy azért vágyunk valamilyennek lenni, mert nem akarunk mások lenni. Két különböző dolog ez. Az első inkább egy külső meghatározottság, míg a másik egy belső kibontakozás. És ebben a belső kibontakozásban érzem azt, ami az Evangéliumoknak egy másik nagy üzenete, ami túl azon, hogy az istenképet tisztázza, az emberképet is tisztázza. Ez utóbbi pedig az, hogy az ember az Isten teremtménye és így ebben

rengeteg potenciális lehetőség rejlik. Ezeket a lehetőségeket kibonthatja részben a spiritualitás útján, részben a gondolkodás útján, részben az érzelmek és a közösség útján. A Bokorban az lenne a legjobb, ha nagyon tudatosan törekednénk erre a lehetséges emberi minőségre. Az pedig egy más dolog, hogy ha erre törekszünk, akkor a mindennapi életünk is olyan lesz, mint amilyenek szeretnénk volna. De „input nélkül nincs output”, magyarul feltöltődés nélkül nincs teljesítmény.

Valamiféle felsőbbrendű emberre gondolsz?

Inkább azt mondom, hogy a teremtésben megálmodott emberre gondolok. Nem gondolok „übermensch”-re. Az „übermensch” gondolat az ego-t építi fel, míg az Isten világa az ego-t leépíti. Arra gondolok, ami minden embernek adva van, mint lehetőség. Az ember olyan, mint egy jéghegy. Tíz százalék látszik és kilencven százalék valahol a mélyben van elrejtve. Ha valaki csak egy-két százalékkal jobban ki tudja dugni a fejét a vízből, az már egy hihetetlen nagy váltás az ember életében. És ez aztán megnyilvánul a közösségében, családjában, munkájában. A Bokorban, vagy abban a közösségben, amiben élek ez a személyiségformálási, személyiség kiemelési, gazdagítási munka a legfőbb tevékenység. Számomra ez a legfontosabb feladat.

A ma divatos személyiségfejlesztésekre gondolsz? Erről van szó?

Az emberi érettségről van szó. A jézusi kiindulás az, hogy az emberben Isten halhatatlan lelke él. A ma divatos személyiségfejlesztési módszerek nem ebből indulnak ki. Akkor járunk el helyesen, ha egyfajta lázas izgalommal elkezdjük keresni a bennünk lévő isteni magot, lelket és keressük az utat, hogy ezt megtaláljuk. És ebben a keresésben, ennek az útra találásnak az örömeiben, a rátalálás tényében változik meg az ember lénye. Úgy mondom, hogy az ilyen ember, a holnap embere, aki a holnap társadalmát hozza létre.

Értelek. De van itt valami, ami talán így van, talán nem. Ott van ez a számomra is ismerős vágyakozó, ugyanakkor ott a másik is, a teljesen normális, a saját életét élni akaró személyiség, aki sikerre, elismerésre, mások szeretetére, vagyis tapsra vágyik. Mennyiben akadályozzák ezek egymást?

Pál azt mondja, hogy a cserépedényt össze kell törni ahhoz, hogy ez a belső mag érvényre jusson. És ez egy nagyon fájdalmas történet. Nem jelent ez feltétlenül tragédiákat valaki életében, hanem az értékeinek az átalakulását, átminősülését. A metanoiának, a gondolkodás átalakulásának – ahogy nagyjaink fordították – az újraértelmezése ez. Mert nemcsak a gondolkozásról van szó. A lényről magáról, minden funkciójáról: azaz a létezéséről van szó. A világnak egy egészen másképp látásáról, egy másik perspektíváról. Nem úgy gondolom, hogy csak a bűnök megvallásán keresztül történik ez a tisztánlátás – most éppen Advent van és Keresztelő János hete -, hanem úgy, hogy valaki rengeteg inspirációt kap Istentől az imában, a közösségi életben,

még a lélegzetvételben, a fák megölelésében, a sétában, a csendben, a természetben, a mezítláb járásban is. Ehhez, mint a hagyma közepe meglátásához az kell, hogy átlátszóvá váljon a többi réteg. Nem lefejtésről van szó, hanem átlátszóvá tevésről.

Igen. Talán tényleg nem arról van szó, hogy valaki elvonul a világ elől és így megszabadul jó-néhány kísértéstől, hanem a maga helyére kerül minden, szószoros értelemben minden és ezáltal válik átlátszóvá és láthatóvá valami más számára. Például bélszín helyett nem sáskát, sóskát eszik. Úgy érted, hogy végül is a mi erőfeszítésünkről van itt szó, hogy minden rajtunk múlik akkor, amikor ennek alig van jele? Azt látom inkább, hogy még mindig nem, még mindig nem...

Nagyon sok minden múlik rajtunk. Az egészséges életmód, a mozgás, az erények növelése, az odafigyelés a testre és persze a lélekre mind-mind ennek eszköze.

Olyan ez, mint az alagútfúrás, ami általában két oldalról indul. Belülről Isten, vagy a Lélek fúrja az alagutat felénk, de elakad, mert olyan kőzeteket talál, amik számára áthatolhatatlanok. Ezek valójában a meglévő személyiségünk merevségei, határai, így aztán a másik felén nekünk kell fúrni, hogy az alagút minél előbb összejöjjen. „Egyengessétek az Úr útjait... A hegyeket hordjátok el, a völgyeket töltsétek fel...” – mondja a Keresztelő. És amikor valaki azt mondja, hogy minden a kegyelem, akkor azt monda, hogy egy oldalról várjuk ezt a fúrást. A másik azt mondja: csak a tevékenység, a tettek számítanak, akkor szintén egyoldalú a dolog. Középen kell találkozni

Sok ember van, aki megértett valamit és vágyakozik azt elérni és rájött, hogy nem üres, formális dolgok ezek és nem testedés és személyiségfejlesztés... és mégsem. Ez az átlátszóvá válás tényleg megkíván valamilyen küzdelmet, de mégsem megy... Nem mehetünk a Himalájába, kolostorba, hiszen téged is már várnak a gyerekeid odaát a másik szobában és itt a Karácsony is a „nyakunkon”... Talán az ilyen életnek az eszköze ehhez a küzdelemhez a Bokor? A mindig újra és újrakezdeni, visszatérni, ismételni, mélyíteni, szélesíteni? Lehet-e ezt egy eszköznek tekinteni?

A Bokor nagyon keveset foglalkozik a spiritualitással és a Gyurka bácsi Bokorlelkisége sem a spiritualitásról szól, hanem a hagyományos lelkeségi utaknak egy nagyon magas szintű megközelítése, megfogalmazása, gyakorlata. A Bokor tagjai számára a spiritualitás még kiaknázatlan terület. De a Bokorban az is jó, hogy potenciális lehetőséget rejt, mert az emberek vágnak erre, elkötelezettek, elég időt szánnak rá, közösségbe járnak, őszinték, tehát nagyon sok jó feltétel adott, hogy ennek esélye legyen. A mi közösségeinkben, azt lehet mondani, hogy csak erről beszélünk, ez a téma és ennek megéléséről számolunk be. Tehát az Evangéliumokat úgy olvassuk, hogy éppen abban a részben milyen üzenete van Jézusnak a mai életünkre. Nem

szükséges a közvetítő, mint a hivatalos vallásokban. Papjainknak nagyon sokat köszönhetünk. Azáltal, hogy növeltek bennünket, önmaguk évezredek szerepeit bontották le. Amit korábban hozzájuk vittünk – az istenkép, a halál kérdése, a félelmek, gondok, vagy éppen a házasság kérdései – azt ma nekünk kell és lehet megoldanunk.

Én is hatalmas lehetőséget látok azon a területen, amiről a Bokor „módszertanban” beszélünk: összejárás, egymás elviselése, a készülés, az újak befogadása, vagy csoportalakítás, a közös akciók, az őszinteségre törekvés, együttgondolkodás, együttimádkozás és a csendek..., a csendek. Egy mozgásban lévő egyedi feltételrendszer. Talán terjed ez a módszer, mert hiszen nagyon sok kisközösség van, ha nem is ilyen szabadok. De ezek „csak” külső feltételek. Ha ez nem válik valaki életének részévé, nincs ott minden nap, minél többször, minden reggel, este vagy amikor csak lehet, akkor tényleg „csak” egy jó, becsületes, kimagaslóan szolidáris, segítő és szociális ember lesz az eredmény, ami önmagában hatalmas teljesítmény manapság, de nem az, amiről Te beszélsz. Hogy lehetséges ezt beépíteni, hogyan épülhet be ez a vágyakozás a mindennapi életbe, hogy ne felejtődjön el, ne sodorja el minden?

A keretek megvannak erre a munkára: reggeli elhatározás, esti mérleg, időelszámolás, pénz és szeretet elszámolás és a többi mind ezt a célt szolgálja, mint keret. Hogyan töltődik ez meg valójában, minden nap tartalommal, egyáltalán eszembe jut-e az, amit reggel elhatároztam. Tudok-e csendet, szemlélődést beépíteni a mindennapjaimba? És életem végén ítélet lesz vagy valóságlátás? Istenhez tartozásom egy kívülről rám aggatott valami, vagy belülről bontakozik ki? Csak a kérdéseidet tudom ismételni. De rá kell érezni az istenkapcsolat ízére és utána vágni fogsz rá. Ahogy az utolsó vacsoránál Jézus azt mondja, hogy „Vágyva vágytam arra, hogy elfogyasszam veletek ezt a húsvéti vacsorát...”, ez a vágy vagy belülről jön vagy csak a formák maradnak, mint az első-pénteki gyónás és társai. Ezt a vágyat kell felszítani és ez nem olyan nehéz.

Mégis azt tapasztaltam, hogy nehéz. Ennek a vágnak minden ellene van, minden el akarja nyomni. Minden fontosabbá válik, mint az erre figyelés. Talán egyetlen kiút van a vágy-törekvés-kudarc mókuskerekéből, ha megjelenik annak az „íze”, ami Van, és ez egy örömmel járó jó íz. Ezt nem lehet megvenni, kiharcolni, elérni, ez csak ajándékként jelenhet meg a küzdelem, a türelmes, figyelmes várakozás, a vágyakozás és a belső csend ajándékként. Lehet-e ezt az egészet intézményesen támogatni, vagy csak a teljesítményre ösztönzés az egyetlen út egy közösség számára?

Szerintem ez egy teljesen egyéni út. Ha megkérdezel egy mai katolikus teológust az emberről, akkor azt fogja mondani, hogy az ember test és lélek. Meg sem említi a szellemet. Az ortodoxoknál igen. Ezért szoktam mondani, hogy „vigyázó szemetek az Athosz hegyre vessétek.” A keleti kereszténység sokkal jobban hordozza ezt a lehetőséget. Nekem tetszik az a hozzáállás, hogy Jézusban nemcsak Isten lett emberré, hanem ott van benne az ember megistenülésének lehetősége is. Ezt persze értsd jól! Itt arról van

szó, hogy ezt az utat nemcsak belülről kifelé lehet építeni, hanem kívülről befelé is. Mások vágyakozását az segíti, ha látszik rajtunk a rátalálás öröme és kisugárzása. Nélküle - előbb-utóbb- minden teljesítmény elapad.

Igen. Értem a fejemmel, amit mondasz. De mindig ott van bennem a kérdés ilyenkor, hogy ki épít? Most ez az „én” hangja, aki tud és tapasztalattal alá is tudja támasztani, amit mond, vagy a lelkiismeret hangja? Ahogy Jézus mondja: amit mondok, azt nem én mondom, amit tesztek azt nem én teszem, hanem az Apukám. Ez csak akkor lehetséges, ha ő, a názáreti Jézus nem volt ott. Ezért volt a szavainak súlya. Átlátszó volt, és aki ránézett, az Apukáját láthatta és dicsőíthette.

Jézustól tanulhatjuk: nem Farkas Pistának van lelke, hanem a Léleknek van egy Farkas Pistája. Tulajdonképpen ez a kulcs, mert ennek megtalálása azt jelenti, hogy az ember átadja magát: hassál bennem, hassál rajtam keresztül! Kivételes pillanatokban lehet érezni, hogy valami történt bennem: egy „áháá” élmény a csendben vagy egy váratlan helyzetben. Vannak ilyenek. Ez az az íz, amire aztán vissza lehet térni, ami emlékeztet valamire, ami több nálam, ami felettem van. És hogy ezt mi inspirálja, mi hozza elő az emberekben..., a közösség segít, de ez egyéni tanulási folyamat is. Nagyon ritka, amikor ez az érzés valakire rátör. Ott kell lenni azoknak a tapasztalatoknak is, amik ez alatt a kétezer év alatt beváltak.

Ide illik, így elmondom, hogy nagyon kemény csoporttalálkozóink voltak Gyurka bácsi mellett. De voltak esetek, alkalmak, amikor ő maga is, vagy máskor mások a találkozó végén örömmel kiáltottak fel: ilyen jól már rég éreztem magam csoporttalálkozáson. És emögött nem a szokásos jóézés, jó szórakozás, jól mulatás, jó barátság volt, hanem szó szerint az önmagának megfelelően, a helyemen voltam érzése.

Ezek intim dolgok, keveset beszélünk róla. Én is átéltem ezt Gyurka bácsival a közösségben. De nem hiszem, hogy ez a valami, ami ott néha megnyilvánult az máshol ritka lenne. Gyurka bácsi nem lépett át demarkációs vonalakat. Amiről beszélünk az átlépése a hagyományos lelkiség kereteinek. Gyurka bácsi hatalmas kapacitása, eredményei és egyházhűsége miatt nem vágyott erre az átlépésre és nem is érezte, hogy szüksége van rá. Hiszen ott volt körülötte a „százannyi”. A Bokornak talán azt kellene bizonyítania elsősorban önmagának és a világnak is, hogy nem a „háromról kettőre jutás” a cél, hanem az „egyről százra jutás”. Ennek persze lehet az eszköze, egy másik oldalról a háromról kettőre jutás. Sokkal tudatosabban kellene erre a másikra törekedni minden közegünkben: a közösségen, a szakmán, a családon keresztül.

A Jézus-mozgalom célja az oszd meg önmagad lehetőségét mással egy természetes vagy elvárt határon túl. És csak az a kérdés, hogy ez a mások azok, akikkel a közösségben vagyok, vagy pedig minden rászoruló ide

tartozik. Én úgy gondolom, hogy az egyről a százra jutás azokra vonatkozik, akik ebben a „hegyre épült városban” élnek, aminek a kapuja mindig nyitva van. A két pasztorációs módszer - hogy mindent odaadni, mindenütt jelen lenni, kicsit atomizálódni, vagy pedig köröket vonni magunk köré és úgy világítani - közül én inkább ez utóbbit tapasztaltam megfelelőnek. Ez a „módszere” a jeruzsálemi közösségnek, a hutterieknek, a valdiaknak, habánoknak, taboritáknak és sok mai közösségnek. Hozzám ez határozottan közelebb áll.

Ezek az emberek, akik benn vannak a „városban”, igen... vannak ilyenek. Ismerek ilyeneket. Ugyanolyan egyszerű emberek kívülről nézve, mint Te vagy én. Nekik nemcsak az erejük, a tűrőképességük, hanem elsősorban egy adott pillanatban a szavaik, mozdulataik súlya, a megnyilvánulásaik, amik elárulják hovatarozásukat.

Amikor ideköltöztünk és kicsit elrendezkedtünk Karácsony előtt, Dóra süttött valamit és bekopogtunk a szomszéd fiúhoz megismerkedni. Egy pajszerrel a kezében jött ki. Pajszer és sütemény, sok mindent elárul. A megnyilvánulás, a pillanatnyi megnyilvánulás igen beszédes. Aztán kiderült, hogy nagyon rendes becsületes ember, de a körülmények ilyené, félénké és bizalmatlanná tették. Ilyen világot hoztunk létre. Ezért is, én sokkal markánsabb kontúrokat vonnék a Bokor köré.

Hogyan lehet meglátni, hogy valaki benn van ebben a városban? Az átlagnak mindig van egy lehúzó hatása, de egy Bandi bá't nem lehetett lehúzni és egy Barnát sem, Gyurka bá'ról nem is beszélve. Tudta hol áll és mást is pontosan látott. És nem lenézett, hanem emelt azzal, amit megnyilvánított. Őket megbecsülni azt jelenti, hogy azt becsülöm meg, aki rajtuk keresztül sokkal tisztábban képes megnyilvánulni, mint a szokásos. Egy lehetőség, egy táplálék az egyénnek és a csoportoknak is. És egy nagy kihívás – és behívás is egyben.

Megállunk. Dóri teát hoz és süteményt, majd megy tovább, vissza gyerekekhez.

Nagy elődök nyomdokaiba lépkedünk. Haláluk óta kicsit kikoptak ők a Bokorból. Ezekre az emberekre pedig nagy szükség van ma is. Ők hozták azt a tudást, látást, ami belőlünk a Bokor egyszerű embereiből hiányzott. Ők voltak a mi „polihisztoraink”. Most nekem, mint közösségvezetőnek kell lennem egy kicsit, nem is egy kicsit – hát elsősorban építésnek, mert ebből él a család - teológusnak, egy kicsit irodalmárnak, történésznek, politológusnak, pszichológusnak, szociológusnak, hogy azt a bonyolultságot, ami egy közösségben felmerül – gond, kétségek, nehézségek – érdemben kezelni tudjuk. És hogy ilyenekké váljunk nagyon kevés az idő. De a példák és példaképek inspirálnak. És nincs más utunk nekünk sem, ha szeretnénk valamit.

Itt nekem megint bejön egy válaszút. Kezelni a problémákat, segíteni a mindennapok gondjaiban, avagy segíteni valakit azon az úton, amiért odajött és amit sokáig talán nem is lát. Igen, szót kell érteni vele lehetőleg olyan témán

keresztül, ami érdeklő, de talán nem szakmai, családi kérdésben, hanem látni azt, ahol áll, ami a saját mély kérdése, amiért – esetleg tudat alatt – odajött. És itt alapvetően egy látási helyzet a kérdés, amiről már beszélünk.

Igen. Lépcsőfokok vannak. Rá kell látni a mindennapok problémáira és egyben magasabbról rá kell tudni látni valami nagyobbra. Ebben Gyurka bácsi zseniális volt. Nemcsak teológusként, hanem emberként is. Fölmerült sokszor bennem a kérdés, hogy kik voltak azok, akik a mai engemet alakították. Persze a szüleim elsősorban. És ha őszinte vagyok, akkor ezek a Bokorbéli közösségi találkozókat voltak és az ezekre való készülés, másodsorban pedig a nagy találkozások ezekkel a meghatározó emberekkel. De a kérdésre is válaszolok. Minden emberi rászorultság mögött alapvetően Isten és a vele való találkozás hiánya áll.

Térjünk még vissza egy percre ezekre a szintekre, amit mondasz. Van itt egy egyén a saját, nem hétköznapi vágyaival. Belép egy közösségbe és ezzel megnyílik egy egész más létre való lehetősége. Már nemcsak kap és szerez: tudást, szeretetet – bár ez alapfeltétel -, hanem adhat, szolgálhat is a közösségnek és a közösség tagjainak önmagával, azzal, aki éppen ő. Aztán egyénileg továbbfejlődhet és a csoport is fejlődhet olyanok hatására, akik csoportokat fognak össze és olyan csoportok által is, melyek már túllátnak a saját csoportjukon, akik már látnak egy olyan folyamatot, ami mindennek értelmet ad. Ugyanakkor láthatja maga körül azt a világot, ami minderről nem vesz tudomást, vagy éppen ellenséges vele, és nem érti miért nem él így mindenki.

A közösségi élet egy szerves működés és ebben a folyamatban vannak nehézségek. Ha nem érnek külső inspirációk, akkor elbizonytalanodunk. Ezek az inspirációk jöhetnek az életből is, egy találkozástól, vagy bármitől. Lehetnek negatívok is, hogy nem értenek bennünket vagy ellenségesek velünk. Senki nem mondta, hogy nem így lesz. Mások lettünk, megemelték minket.

Van egy csendes élet a felszíni pörgés mögött, amit élni szeretek. Kialakítom azokat a „módszereket” az életben, amik a pörgés közben is lehetővé teszik mások átölelését, szeretetét a figyelmemen keresztül. Nem leragadni az események, történések szintjén. Kicsit belül izolálódni. Megtartani egy kis szabad figyelmet. És érdekes, megfigyeltem, hogy a közösségeimbe is ilyen beállítottságú emberek tartoznak. Úgy érzem, hogy a közösségeink nagyon homogének. A találkozóinkon nem tanulunk, hanem csak megnyílunk, lehetőleg őszintén és érzékenyen megnyílunk az Evangéliumban olvasottakra és ebbe beleszójuk a mindennapi életünk eseményeit. Csak ez van a találkozóinkon. Elolvasunk egy részt és elágazunk mindenfelé. Ez megy három, négy, öt körön keresztül egészen addig, amíg eljutunk addig a mélységig, ahol érezhetővé válik számunkra ez a megemelés. Nem mindig és nem mindenki egyformán, de sokszor áll be ilyenkor az a

csend, amiről azt szokták mondani: egy angyal szállt el felettünk. Ezt mindenki megérzi és tanúskodik is róla. Amikor nemcsak beszélgetünk, hanem megjelenik egy olyan erőter, amiről érezni, hogy sokkal több, mint mi egyenként és mi együtt. A Bokrot lehet nagyon pattogósan is csinálni: ez a feladat, ezt kell tenni, ide lehet csatlakozni, ezt lehet szervezni, ezt kellene kitalálni, stb. Mi több bensőségességre törekszünk.

Számomra nemcsak az a lényeges kérdés, hogy mi a holnap embere, hanem az is: milyen a holnap Istene. Úgy látom Őt, hogy benne nincs számonkérés. Nekem nem az a kérdés, hogy a jobb-lator üdvözül-e, hanem az, hogy a bal-lator miért nem? Azért nem jut be, mert nem mondott el egy bizonyos mondatot, ahogy a másik? Ő is teremtmény és besározódott élete során. Írtam is erről kis meséket... Amikor az ember, akinek élete csupa jótett, adás és szolgálat volt odakerül Isten elé, és akkor látják: olyan és úgy fénylik, mint egy valódi csillag. Közénk való – mondják. Aztán jön egy másik, aki már kicsit horpadt, kopott, de még látszik rajta, hogy valamikor csillag lehetett és még egy kis csillogása is van. Hát jó, még ő is közénk való. És akkor jön valaki, aki teljesen fekete, semmi nem látszik a fényből. És akkor azt kérdezik tőle: hol a fényed? Te nem vagy közénk való. És akkor szomorúan megfordul és elbalag, de utána szólnak: igaz, hogy semmilyen ragyogásod nincs, de a formád csillagforma. Ez az én istenképem: teremtettséged folytán csillagforma vagy még akkor is, ha sáros, kopott és sötét vagy. Lehet még fényed! János Evangéliumában más ez az istenkép, mint az Ítéletabló istenképe. A forma révén is odatartozunk, de emberibb, ha a csillogás révén tartozunk oda...

Megint az input-output kérdés jön elő. Kevés hangsúly tevődik az inputra. Tudod olyan ez, hogy egy jó dudás csak akkor tud szép dallamot játszani, ha kellő levegőt juttat a bendőbe. Nem egyik, nem másik, hanem mindkettő: arány és mérték. Harmónia. Ez a harmónia fogja megadni a Bokor vonzását és nem a teljesítményei, amit mások nálunk esetenként sokkal jobban csinálnak.

A holnap istenképe és emberképe. Azt tanultuk: Isten tőlem független objektív valóság. Miért nem azt tanultuk, hogy Isten bennem élő objektív valóság? Aki nem ítélő, hanem átölelő. Nem lenne baj egy torz emberkép, ha az Istenkép nem lenne torz. Magától kitisztulna. Így viszont a torz ember létrehozta a torz társadalmát.

Van itt megint egy furcsa választóvonal. Ahogy indítottad a beszélgetést, a jövő embere felé lépés alapfeltétele volt, hogy legyen egy normálisan bonyolított hétköznapi emberi élet. De ahogy ma körül nézünk ennek alig látni nyomát. Akkor vajon miről is beszélgetünk? Hát igen. A Bokorról, mint formai lehetőségéről, ahol sok a társadalmilag sérült, de egészségesen, emberhez méltóan élésre törekvő.

Miről beszélgettünk? Az emberről és Istenről. És, hogy találkoznak-e? Mert az élet – akár a normális hétköznapi emberi élet, akár a jövő - ezen múlik. Ez a találkozás egyre nagyobb kérdőjel a mai világban. Olyan ez – hogy egy nagyon is profán példát hozzak –, mint mikor valaki várja Istent egy állomáson. Isten pedig jön-jön és megérkezik, de egy másik állomásra, mint ahol az ember várja. Vagy for-

dítva is igaz. Vár engem, de én is egy másik állomásra érkezem.

Köszönöm Bandi a beszélgetést. Isten veletek!

A vonat éppen akkor indult ki az állomásról, amikor odaértem. Seholy lélek. Megálltam a peronon a sötétben. Fúj a hideg szél. Vártam. Furcsa érzés volt. Ott kavargtak még bennem a gondolatok Istenről, emberről, közösségről... És ott álltam porszemként a sötét, kavargó semmiben. Kétszer-háromszor elrobogott százússzal egy-egy gyorsvonat mellettem. Volt a helyzetben valami abszurd ellentmondásos: a szárnyaló gondolatok és a látható valóság között. Vajon ez lenne az igazság? És mégis...

A beszélgetést rögzítette egy diktafon.

Összeállította: Garai András és Farkas István

MOLNÁR GÉZA

PEREMVIDÉK

*A város peremén, ahol élek,
beomló alkonyokon
mint pici denevérek, puha
szárnyakon száll a korom,
s lerakódik, mint a guanó,
keményen, vastagon.*

*Lelkünkre így ül ez a kor.
És mint nehéz esők
vastag rongyai mosogatják
a csorba pléhtetőt –
hiába törli a bú szívünkről
a rákövesedőt.*

József Attila: A város peremén

Alkonyat felé köd szállt a tájra. A kertek felől érkezett. Először a kukoricást takarta ki, majd az akácost, az etetőt, a kisbálából emelt kazlat, végül elnyelte a kerítést is. Az ember ilyenkor elgondolkodik: egyszer érdemes lenne végignézni, hogyan szürkül el a világ, hogyan terjed el benne a homály. Csakhogy ez lehetetlen. Nem adódik rá soha alkalom. Nem csak azért, mert az embernek mindig van egyéb dolga is, kinek mi. Nem érünk rá csak úgy

kinn ülni a novemberi szürkületben, s várni, hogy bennünket is elnyeljen a köd. Így aztán olybá tűnik, a folyamat mindig akkor lép előre, amikor nem figyelünk oda. Az imént még ki tudtuk venni hátul a fák körvonalait. Aztán fűrészpont szórtunk a füstölő tűzterében izzó hasábokra, s mire visszatértünk, szűkebb lett körülöttünk a világ. S így tovább. Az ember lépett egyet-kettőt, s mire felemelte a fejét, eltűnt a kiserdő, vele a gyümölcsös, térült-fordult, odalett a kukoricás, a zöldségeskert nagy része, a bálák, oda a kerítés. Mire igazából felfigyelne arra, mi is történik szerte a világban, már az orráig se lát el...

Valahogy így esett a válsággal is. Évekkel ezelőtt felfigyelhettünk a közelgő ködpázmákra, csak akkor nem vettük komolyan. Miért is tettük volna, amikor meredt szemekkel bámulunk előre, várva, hogy végre történjen valami, nem mozdul, nem változik semmi. Vagy ha mégis, észrevétlenül, mondhatni látóhatárunkon túl. S ha ezen a ponton őszinték akarunk lenni magunkhoz, tán be kell ismernünk, nem is nagyon emeltük fel a fejünket. Nem voltunk igazán kíváncsiak rá, mi is történik, mert attól tartottunk, a látvány a torkunkra forrasztaná a szót, megdermesztené lelkünk. Hiszen évek, évtizedek, talán évszázadok óta terjed már könyörtelenül e homály, s emészti kis világunkat, de eddig komolyabb megrázkódtatással még nem járt. A változások belesimultak mindennapjaink monoton ritmusába, s elég időt hagytak ahhoz, hogy újra és újra homokba dugjuk a fejünket.

Most azonban fordult a kocka. Úgy jártunk a válsággal, mint a november végi köddel. Amíg nem figyeltünk rá, amíg saját ügyes bajos dolgaink mögé rejtőztünk, szépen elnyelte a világunkat. A valóság persze ott rejtőzik a szürkületben, épp csak nem látható, így aztán mindenki olyannak képzei, amilyennek leginkább akarja. Játsszunk most el a gondolattal, képzeljük el, a köd mélyén történik valami! Valami megfoghatatlan. Mintha párhuzamos világok váltanak egymást, de iszonyatosan gyorsan. Egyetlen mozdulatunk alatt száz meg száz változat tűnik át egymásba amúgy filmkockaként, a sűrű köd fátyla mögött. Az eltérések nem túl jelentősek. Mintha tényleg valamiféle film peregne látóhatárunk peremén. Vagy mintha mi magunk tévedtünk volna e világok peremére. S ha már itt vagyunk, a peremvidéken, kerítsünk egy széket, padot, fotelt, bármilyen ülőalkalmatosságot, helyezkedjünk el kényelmesen és nézzük meg, hová is kerültünk!

Mindez persze csak játék. Egyetlen percig sem kell komolyan venni. Valahol a sűrű ködben a valódi tét az életünk, de ezzel most már felesleges foglalkoznunk. Hamarosan szél támad, jókora vihar, ami szétkergeti a ködöt. Akkor színről színre láthatunk. Akkor, de csak akkor e játék is más értelmet kap. Az ember a peremvidékről elkerülvén, pontosan fogja érezni a káprázat és a valóság közti különbséget. Addig azonban nincs más, csak a sűrű köd, s az azt képekkel kitöltő képzelet.

A peremvidék világok, vagy ha úgy jobban tetszik, korszakok határán áll. Lehet motel, vagy kocsmá, ahol az ember megpihen, ha sem visszafordulni, sem továbbmenni nem mer. Lehet hegy, de inkább sziklaperem, egy tó, vagy holtág partja. Lehet a folyó közepén veszteglő hidas, alagútban rekedt vonat. Bármi, ami határt jelöl, ami valahonnan valahová tart, de valamilyen pontosan meg nem hatá-

rozott okból kizökönt önön ritmusából. Ahol az ember úgy érzi, soha többé nem térhet vissza a maga mögött hagyott világba. Ha kilép a motel ajtaján, a gyorsforgalmi útnak csak a romjait találja. A kocsmáblakai a középkorra néznek, az ajtaja tudj' Isten, hová nyílik. A szikláról nem vezet le út, a tájat füst és por takarja, a vízparton felhőkarcolók sora omlik a hullámokba, a hidas fennakadt egy születő zátonyon és szédítő sebességgel emelkedik fel, fel a magasba. A vonatnak se vége, se hossza. Az ember csak megy, megy előre, de sehová sem jut, mintha csak körbejárna. Ilyenné vált a világunk. A változást valamennyien érezzük. Tudjuk, hogy holnap, holnapután, vagy legkésőbb a jövő héten történik majd valami, s mi mindannyian kizökönnünk végre a holtpontról, leperdülünk a peremről, és akkor minden megy tovább az új rendnek megfelelően. Egyelőre azonban egyfajta senki földjén járunk. A múlt törvényei már nem hatnak, a jövő valósága még nem érzékelhető.

Alig egy, de legfeljebb két-három nemzedékekkel korábban még kiszámítható volt a világ. Mindez nem jelenti azt, hogy a múlt időt ne terhelték volna egyéni, vagy közösségi tragédiák, sorsfordító pillanatok. De akármi is történt, az élet a nagy többség számára folytonos gyarapodásnak tűnt. Igaz, mindenkinek fizetnie kellett érte, hol többet, hol kevesebbet. De a dolgok végül mindig jóra fordultak. Bármilyen csapás érte is az embert, mindig maradt egy esély, mindig talpra lehetett állni. Nézzünk tehát most a köd mögé! Nézzük meg, honnan indultunk, s hogyan jutottunk el ideig! Tekintsünk át egypár száz-százhusz évnél távolságon átívelő életutat! Válasszunk ki a tömegből egyetlen családot! Az ükapa, nevezzük Jánosnak, szinte a nulláról indult. Talán négy-öt hold föld maradt rá örökül, ehhez jött a feleségének, Margitnak a hozománya. A birtok ezzel sem nőtt nagyobbra nyolc holdnál. Ezen gazdálkodtak. Akkoriban a földnek egész más értéke volt. Néhány holdnyi területen már boldogulni lehetett, akinek néhányszor tíz hold jutott, jómódúnak számított. Persze meg kellett dolgozni a röggel és a rögéért, ám a munka meghozta a maga gyümölcsét.

János művelte a földjét, lovakat tartott, s mellettük tehenet is. Nem voltak gazdagok, de azért csak megéltek valahogy. Akkoriban sokan jártak a falvakból Amerikába, s volt, aki „ürként” jött vissza. Jánost megigézte a távoli gazdagság. A nagyobbik fia épp kilencéves lehetett, s már számbavehető segítségnek számított. Akkoriban négy lovuk volt, két kocsi, tíz tehenük. János gondolt egy nagyot, eladott nyolc tehenet, túladott a növendékállatokon, két lovon és az egyik kocsin is. A pénzből épp futotta a hajójegyre.

– Majd visszajön ez velem Amerikából – gondolta, vagy tán ki is mondta. – S jön vele egy egész csorda. – Bizony, János nagyobb házat álmodott maguknak, több tehenet, lovat, kocsit, s úgy harminc-negyven hold szántót, meg erdőt és rétet a közbirtokosságban.

Mikor az apja útra kelt, a nagyobbik fiú – ifjabb János – már fogatolni is tudott. Művelte a földet, s el-eljárt fuvarozni. Ami pénzt összeszedtek, félrerakták s ap-

ránként hol itt, hol ott vettek egy-egy darab földet. Egy szép napon mérnökök jöttek, s mérték a határt. Vasutat építettek, síneket raktak, bakterházakat, állomásokat emeltek. A fiú gondolt egy merészet, a félrerakott garasokon lovakat és még egy szekeret vásárolt. Ettől kezdve ketten jártak fuvarozni az öccsével. A földeken egyre többször dolgoztak napszámosok. Ők mentek a vasút nyomán. Mire pontosan tizenkét esztendő után az apjuk visszatért, szinte mindent összeszedtek már abból, amit korábban az öreg megálmodott. Volt nagy ház, tehenek, lovak, negyven hold föld a határban. De az apa sem jött üres kézzel. Háromszáz dollárt tett félre, s hozott haza. Ebből aztán lett föld, nem csak neki, de a két fiúnak is, s jutott a belőle hozomány a leánykának.

A háború elvitte az egyik fiút, a béke idegenbe taszította a leánykát, az új határ kettévágta a birtokot. Ami az éren túl esett, idegen országba keveredett. De maradt elég az innenső parton, s amit a szülők elkezdtek, azt folytatni is lehetett. Mire eljött a második nagy világégés órája, csak összeállt a negyven hold földnyi birtok. Az ifjabb János és két fia marhákat tartott, saját vágóhidat üzemeltetett. Néhány év múltán mindezt vinni kellett a közösbe. A három fiú közül ekkor már csak a legfiatalabb, Péter maradt a birtokon, belőle lett kulák. A legidősebb bátyja elmaradt a fronton, a középső fiú pedig idegenben próbált szerencsét. Volt munkája, háza, ma úgy mondanánk, egzisztenciája. Egy nem jutott neki: nem volt hazája. Nyolcvankét évesen tért meg a faluba. Meghalni jött, de csak kilenc évvel később lelt örök nyugalmat.

A két háború, a határok tologatása, a vérveszteség, a gazdasági válság nem tudta megtörni a vidék gerincét. Az élet minden nyomorúságával egyetemben is kiszámítható maradt. Aki kézben tartotta a sorsát, boldogult. Vegyük sorra János uram leszármazottait. A három gyerekből egyet a háború vitt el, egyet a békekötés, de megmaradt magnak ifjabb János a maga három fiával. A mesebeli szám nem hozott szerencsét a családnak. A két idősebb fiú elveszett a nagyvilágban. Gábort valahol az orosz pusztán érte utol a végzet. Holott családfenntartóként be sem vonult katonának. De vasutas lett, s az egyenruha egyenruha, a hadifogságot már nem úszta meg. A hírek szerint szökés közben lötték agyon. Öt árvát hagyott maga után és a feleségét, Annát. A középső fiú, Sándor Amerikában boldogult, s csak halni jött haza. Péter, a legkisebb maradt a negyvenholdnyi birtok gazdája. Sok öröme nem telt benne, mert bár a háború viszontagságai után még újra talpraállt, a földet, a jószágot, a gépeket elvitte a tsz. Két gyerekére, Gáborra és Ilusra nem hagyhatott mást, csak a hitet és a reményt, hogy az ember munkával is boldogulhat.

Anna, Ilus városra kerültek, ki ezért, ki azért. Hagyjuk most őket s nézzük meg mi történt Gáborral. Bolti eladó lett, de megvolt még a nagy ház, az istálló, a kert. Azzal is csak kellett kezdeni valamit. A tsz-nél íráthatott kukorica- és krumpliföldet, aratáskor vehetett árpát, búzát. Így aztán ismét csak összeállt a gazdaság. A legrosszabb években is hat tehenet fejtek, s négy-öt bikát hizlaltak. A tej árából tellett a mindennapokra, a három gyerek iskoláztatására, amit a bikákért fizettek, félre lehetett tenni lakásra, házra, hozományra. Amikor ismét fordult a világ, s bezárt a tejcsarnok, maradt hat tehén. A tejből sajt lett,

túró, tejföl, a savón pedig megélt egy koca, s meghízott nyolc-tíz malac. Az élet nem állt meg, folyt tovább a maga kiszámítható medrében. E rend a kárpótlás után tört csak meg. Gábor összeszedte, ami kárpótlási jegyet a család kapott, s elment az árverésre licitálni. Hiába. Ők nem ügyeskedtek, nem vásároltak jegyet bagóért. Csak azt szerették volna visszakapni, ami valaha az övék volt. Azt a negyvenholdnyi földet, amit az apjuk szedett volt össze a nagyapai örökségre támaszkodva. De bizony abból egy kapavágásnyi sem jutott nekik. Szétosztották azt a tszvezetők egymás közt. Gábor kisémmizettnek érezte magát, pedig a negyvenholdas örökség helyett hatvan hektár földet kapott szerte a határban. Ebből harminc hektár szántó volt, húsz legelő, tíz pedig erdő. A szántó ment bérbe, a gyepet hol kaszálták, hol legeltették, mert a jószág maradt, egészen addig, míg ki nem derült, nem „hármamentes” az állomány. A teheneket kényszervágásra ítélték. Gábor abban az időben már nyugdíjas volt. Három gyereket kitanított, házat, lakást vett nekik a messzi városokban. A föld elveszítette az értékét. Néhány hold már semmire sem volt elég, s pár hektárral sem boldogult senki. Ahhoz, hogy az ember elégséges jövedelemhez jusson, legalább száz hektár jóféle szántó kellett, s hat-nyolc tehén tejéből sem futotta már semmire. Az élet lassan, szinte észrevétlenül csúszott ki a vidéki ember kezéből. Mint ahogy a köd érkezik egy-egy november végi hajnalon. S mire mindent ellepelt a homály, kiürült a vidék. Az öregebb János idejében, még a tizenkilencedik században háromszáz laktak a faluban. Jött két háború, két béke, hősi halál, hadifogság, jó néhányan kitántorogtak Amerikába, Svédországba, s mégis, mikor Péter uram földjére s javaira rátette a kezét a tsz, ezer fölé nőtt a település lélekszáma. Mire eljött a kárpótlás már csak ötszáz laktak ott, s mire az utolsó tehénből is kifogyott a község, ez a szám is megfeleződött. Ma már kétszáz sincsenek tán. S lehet, mire eloszlik a köd, egyetlen ember sem marad...

De nem csak a vidék sorvadt. Bár ezt ma még nehezebb észrevenni. Sokáig úgy tűnt, a város valamiféle menedék. Menedék, ahol a régi világ törvényei tovább élnek, ahol még boldogulhat, aki nem veti meg a munkát. Anna gyerekei előtt is nyitva állt az út. Nézzük csak meg, mire vitte közülük a legifjabb János! A nulláról kellett indulnia, éppúgy, mint a dédapjának. Egy kis házban laktak a vasút mellett. Mondhatni, egy zsebkezdőnyi portán. De volt ott kert, pár gyümölcsfa, egy kis elkerített rész a tyúkoknak, s egy ól a malacoknak. Amit lehet, maguknak termeltek. Anna postásként dolgozott, de ő vitte a kertet, s a háztartást, nevelte az öt gyereket. János hamar munkára kényszerült. Gyakorta ő vitte a leveleket. S akkor is ott kerekedett az anyja mellett, ha pénzt kézbesítettek. Ilyenkor tán több volt a borralaló. Felejthetetlen évek voltak ezek, ha nem is olyasformán, mint általában, s hogy jól értsük, János még az unokáinak is a lelkére kötötte, mindig adjanak borralalót a pénzespostásnak. Ilyenkor arra gondolt, hányszor jelentette a kenyeret s a tejet neki, s testvéreinek az a pár fillér, amit náluk hagytak.

Így múltak el az évek. Jánosból bányász-technikus lett. Jó iskola volt az, ott ígértek leghamarabb fizetést. S milyen jól jött az a kis pénz! Lehetett belőle iskoláztatni a kisebbeket. A két keresetből nemcsak felnevelték a fiatalabb pulyákat, de ki is tanították őket. A két leányból tanító lett, a nagyobbik öcsből orvos, a kisebbikből gyógyszerész.

János későn nősült, s mire saját fia megszületett, megrokkant. Harmincöt éves volt akkor. Nem adta fel. Otthagytta a bányát, elvégzett egy egyetemet. Később doktori diplomát is szerzett. Középvezetőként ment nyugdíjba már a rendszerváltás után. Két fiát kitanított, házat vett, illetve épített nekik.

Az orvos öcsből gyógyszerügynök lett. Épített ő is házat, mégpedig hármat. Egyet magának, egyet a nagyfiának, egyet a kislányának. A gyógyszerész magának való életet élt. Agglegényként halt meg s amit összerakott, testvérei gyerekeire hagyta.

Az ükunokák korára azonban fenekestül felfordult a világ. Hiába tanultak, hiába helyezkedtek el jobbnál jobb állásokban. Hiába lett belőlük orvos, középvezető, vállalkozó. Az első pillanattól az utolsóig, sőt az utolsó után is rászorultak a szüleik támogatására. Előbb a rezsi, aztán a gyerekek iskoláztatása, majd a kocsis, végül a hitelek miatt. Akármit tettek, mintha átok sújtotta volna őket. Nem jutottak ötről a hatra. Inkább visszafelé csúsztak, egyre lejjebb és lejjebb azon a lejtőn, melyen oly sikeresen kapaszkodtak felfelé elődeik, minden sorscsapás: háborúk, békekötések, válságok, tsz-szervezések dacára. A megszokott rend felborult. Nem az ősök joga, de még csak nem is a szorgalom, a munka, sokkal inkább a helyezkedés, az ügyeskedés döntötte el, kinek jutott föld a kárpótlásnál. S nem jelentett életbiztosítást az állás sem, legyen bármilyen jól fizető, bármilyen biztosnak tűnő. Elég volt egy rossz lépés, egy tönkrement cég, egy komolyabb betegség, hogy összemoljon mindaz, amit a mai ember egzisztenciának hív. S mindez több mint általános, olyan jelenség, mely az utóbbi évek változásainak lényegére világít rá. Hadd idézzem ennek igazolására Molnár Kristóf hozzászólásának egy részletét a Túlélés-fórumról:

„Én is ilyesmivel szeretek példálózni. Konkrétan a matematikus apám főiskolán tanársegédként dolgozva tudott lakást venni némi kis családi segítséggel. Majd azt eladva tudott házat építeni Pesten, adjunktusként (!) a kor műszaki szintjén csúcsmínőségű technikával, ami ma is viszonylag jó. 1990-re lett kész, ami távolabbról nézve annyira nem is volt régen!!! Ehhez ma kéne keresnie havi 1 milliót, úgy, hogy tudja, hogy a kölcsön kedvéért 10-15 év múlva is stabilan kap majd ennyit (az inflációval korrigálva). Ma egy osztrák vagy német sem keres annyit, hogy simán megtehesse ezt a saját országában. Ma kérem a nagy Németország polgárai nem gazdagabbak, mint mi a 80-as években a békétábor hátrányaitól sújtva?”

A folytonosság megszakadt, a rend megtört, világunk a Peremvidékre csúszott...

Az ember szeretné azt hinni, egyre csak felfelé kapaszkodik. Magasabbra jutott, többre vitte mint ősei, s ezen az úton előbbre jutnak majd a fiai is. Csakhogy mindez a peremvidékre vezető zsákutca. És egy zsákutcában hátrafelé visz előre az út. Aki ezt nem érti, soha sem keveredhet ki belőle. Láttuk, János szinte a semmiből teremtett otthont és

megélhetést a családjának. Tizenkét évig kuporgatta a garast valahol a világ túlsó végén. A fia ugyanebben az időben ugyanezt tette idehaza. Abból, amit összeraktak, már vígan élhetett volna a nagycsalád, ha szét nem szakít mindent a háború, s a béke. De a folytonosság a sorscsapás ellenére sem szakadt meg. Ifjabb János újraépítette romjaiból a birtokot. Az újabb háború, s az újabb béke megint csak kisémmizte a családot. Gábor s a legidősebb unokaöccse, az immáron legifjabb János külön-külön utakon indulva kapaszkodott fel ismét ugyanoda, ahová déd-, illetve ükapjuk. Az ember akaratlanul is elgondolkodik azon, vajon mire vihette volna ez a család, ha nem kényszerítik ismét és ismét újakezdésre őket? Vajon honnan vettek elég hitet, lelki-erőt, és bátorságot ahhoz, hogy mindezt véghezvigyék? Mert véghezvitték! És hová tűnt mindez a fiaikból és az unokáikból? Ők miért nem tudnak boldogulni? Jánosnak mindent előről kellett kezdenie. Apja nemigen segíthette, mégis talpra állt. Ugyanígy Gábor, s a legifjabb János, s ha jól végig gondoljuk, mindenki a családban. A mai nemzedék azonban szülői segítség nélkül már elmerült volna a posványban. Tulajdonképpen azt élük fel, amit az előző nemzedékek rájuk hagytak. Felélik, elfogyasztják. S nem csak a vagyont, de a hitet, a bátorságot s a lelki-erőt is. De leginkább a tisztánlátásukat. Ma még elhiszik, hogy sokkal több lehetőség áll előttük, mint őseik előtt bármikor. Még nem mernek szembe nézni a tényekkel. Nem látnak túl a peremen, nem sejtik, mi zajlik a köd mélyén.

Hamarosan eljő az apokalipszis: eloszlik a köd, s mi megpillanthatjuk végre, mi vár ránk a peremen túl. Addig csak találgathatunk. De talán az sem minden haszon nélkül való. Lássuk tehát! A hideg és a köd bekergetett bennünket a szobába. Ki radiátor, ki kályha, ki villanytűzhely melege mellett kuporog. Ami a világból látható, már nem csak köd, de függöny, s egyre párasodó ablaküveg is takarja. Mindez elsősorban arra jó, hogy leplezze, odakinn tulajdonképpen nincs már semmi. Semmink sem maradt. Mindez világosan láthatóvá válik, ha visszaugrunk néhány nemzedéknyi időt, s szétnézünk a második világhévíz korában. Kiindulási pontunk egy Tisza menti kis faluban tartott fórum egyik hozzászólása:

„Nyolc éves forma legényke lehettem, amikor átment rajtunk a front. Emlékszem, a németek elvitték az állatok nagyját. Azért hagytak tán tizből kettőt, hogy éhen ne vesszünk. No, azért kár volt, mert azt meg az orosz vitte el. Ott maradtunk igavonó barom nélkül. A faluban nem volt férfi, csupa asszony és gyerek, meg néhány vén. Az emberek hadifogságban, vagy hősi halottként ki tudja, hol nyugodtak, mely temetőben. Nem volt ki művelje a földet. Emlékszem, anyám és a nővére magát fogta be az eke elé, én meg tartottam az ekeszarvát. Nem volt az a föld rendesen megszántva, csak megkaristoltuk a tetejét, de ami magot beleszórunk, az kikelt, s nem haltunk éhen.

No – fordult e szóval a hallgatóságához: – aki azt a hatsoros, duplaforgó ekét elhúzza, arra az emberre leszek én kíváncsi!”

A háború után hősi halál, hadifogság és minden vérveszteség ellenére is éltek a falvaink. Nem álltak üresen a házak. Ha a barmokat el is vitte a front, ott voltak az eszközök, s azok az emberek, akik pontosan tudták, mi tévők legyenek. Nem a pénz határozta meg mit vessenek, hanem a szükség. Az ember nem azt nézte, mit fizet a föld, sokkal inkább azt, mennyi ideig tart ki a termés? Megtermeltek mindent, ami az életükhöz nélkülözhetetlen volt. Mindent. Így aztán a falvakban megtermett az is, ami a városnak kellett. El lehetett venni és vinni.

Ma el sem tudjuk képzelni, mit is jelent egy évre előre gondolni mindennel. Látni, mennyi széna, búza, árpa, kukorica, mennyi zöldség, bab, borsó, krumpli kell, hogy az ínség ne törje ránk az ajtót télen. Aratáskor számba venni, mennyi jószág telet ki a takarmányon. Tudni, hogy hány malacot, bikát lehet hizlalni, s hányat kell eladni. Hány tehénnek jut abrak, mert ezeket fejni lehet, hány él meg a szénán mának, s hányat kell elhajtani az ónodi vásárra. És ez csak a gondok egy része. Mert ott van még a befőzés, a tartósítás. Vagy másfelől nézvést a tűzre való, s lámpába a láng, hogy ne vonzza oly korán az embert az ágy, s ne vakon kelljen botorkálnia az ólak és istállók között, amikor állatot etet, tehenet fej, vagy épp disznót öl. Mára kifogytunk ezekből a tudományokból, mint ahogy kifogytunk a jószágokból is. Nem a német vitte el, nem az orosz, a szerkezetváltás. És vitte magával a kocsik, az ekék, az ekekapák, s az egyéb szerszámok nagy részét. Ki tudja már, milyen is egy köves daráló, és mire jó. Valaha majd minden portán volt belőle.

Minden összevetve azt mondhatjuk, az élelemtermeléshez három dolog kell. Először is a föld, ami művelhető, másodsor az ember a maga tudásával, tapasztalatával, szakértelmével, aki a földet művelni tudja, és az eszközök, melyek ételt varázsolnak a rögből, ideértve mindazt, ami a feldolgozáshoz kell, a lekvárfőző üsttől a pálinkalepárlón át egészen a malmokig; mindazt, ami a gyártásukhoz, karbantartásukhoz elengedhetetlen, az asztalosműhelyektől a kovácstüzeken át fűrészmalmokig. A második világháború után ezek mind megvoltak. Mára mi maradt belőlük?

Az emberek eltűntek a falvakból. Maholnap, ha éhen maradnak a traktorok, kombájnok, gépek, ki áll az eke elé? Ki lesz az, aki elhúzza a hatsoros duplaforgó ekét? Ki lesz az, aki megkísérel emberléptékű szerszámot kovácsolni belőle? Ki tudja, ki ismeri még a szántás-vetés titkát? Ki tud megrakni egy trágyadombot? Ki tudja egyáltalán, mekkora tudomány is az?

Nincs tehát ember, nincs szakértelem, nincs tapasztalat. Egy-két nemzedéknyi idő alatt kifogytunk az őseink által évszázadokon, évezredekken át felhalmozott tudásból. Ha a két kezünkre szorulunk, ha a gépeink kiesnek belőle, valamennyien éhen halunk.

Nézzük az eszközöket. Emberléptékű egy sincs közöttük. Mindhez gép kell, egyre nagyobb és egyre erősebb gép. Amíg az ember – Konrad Lorenz szavaival élve – évszázados, gyakorlatban szerzett ökológiai ismeretei alapján visszaadta a rögnök, amit tőle elvett, a rög táplálta és éltette. Ugyanezt adta a nagyapának, mint utóbb az unokának. S nem kellett egyre több erőforrás, egyre több vegyszer, hogy megkapják ugyanazt. Ma tizenhatszor annyi energiával, negyvennégyeszeres vegyszermennyiséggel fel-

használása mellett termeljük meg annak a dupláját, amit a második világháború idején ki lehetett hozni a földből. Azt is csak addig, amíg van energiánk és vegyszerünk. Ha kifogyunk belőle, kifogyunk az ételből, az életből is. És ennek az energiának a nyolcvan százaléka ma is külföldről érkezik. Ha valahol valakik, akár háború, akár káosz miatt, akár csak azért, mert jobb vagy jobban fizető vevőt találtak, elzárják a csapot, megint csak éhen halunk.

Hazánkban ma már nincs élelemtermelés. A gazdák pénzt termelnek, nem ételmet. Aki ételmet termel, előre néz: vetéstől a tálalásig. Arra van gondja, hogy a kertben legyen mindaz, ami kell a levesbe, főzelékbe. Hogy ünnepnapokon hús kerüljön az asztalra, mellé köretnek krumpli, galuska, hozzá kompót vagy savanyú. Hogy legyen kolbász, s kenyér, zöldnek egy kis retek, hagyma, még ha ránk köszönt is közben a tél. Hogy legyen a túróhoz csusza, vagy legalább puliszka. Egy kis lekvár a hájas tésztába. Cukor, méz, de legalább melasz a teába. S legyen dió, mák is a bejglibe, s persze liszt, zsír, olaj. Mindenből épp annyi, mi a következő betakarításig kitart. S ki ne maradjon a sorból a káposzta, jól megsavanyítva, tölteni való, s disznótorra jó. Aki élelemért dolgozik, az élet gondját viseli szívében. Mindenből épp annyit termel, amennyi elég biztonságot ad, s magában hordozza legalább egy évnnyi jövő ígését. S miután a biztonsághoz mindig több kell, mint amennyi elég, hogy meg ne szorongathasson valami váratlan esemény, békeidőben jut valami kevés a piacra is. De miután a falvakban mindenki, és sokan a kisebb városokban is ilyesformán tartja kézben a sorsát, a sok kicsi sokra megy. S ami ebből összeadódik, abból megél a város is.

Aki pénzt keres a földjén, a tőzsdei híreket fürkészi. Abból veti a legtöbbet, amelyik termény a legjobban fizet. Ha repce az, sárgállik majd a határ, búzából pedig csak annyi kerül a földre, amennyit megkövetel az agrártámogatás. Aki pénzre hajt, nem nézi az asztalt, a vetés nem függ össze nála a tálalással. Nincs tartaléka, aratás után nem marad nála eladható portéka, hacsak nem tárol be valamit kedvezőbb árakra várva. Nem tart disznót a húsért, tyúkot a tojásért, csirkét a paprikásért. Inkább úrlapot tölt ki nagyobb támogatásért, végigböngészi a híreket, hol, mit, mennyiért adhat el. Amíg kimenne, hogy lökjön valamit a disznó elé, épp lebonyolíthat egy jó üzletet, s ez sokkal többet hoz a konyhára, mint amennyit a malacból remélhet. Aki pénzt termel a földjén, nem lát tovább a bankszámlájánál, a pénztárcájánál. Észre sem veszi, hogy ma már nem kenyér a kenyér, a tej helyett reggeli ital, friss, farmer s egyéb vicik-vacak vigyorog rá „olcsón” a boltok pultjairól, hogy a „vaj” valami növényi zsiradék, hogy a farmfől jó, ha álmában látott tejet, tehenet. Nem érti, mit is jelent, hogy Spanyolországból jut paprika, paradicsom az asztalára, hogy Dániából érkezik a sertés, Argentínából a marha. Nem tudja, és nem is érti, mi, hogyan kerül az asztalára.

A két világ hihetetlen mértékben különbözik egymástól. A peremvidéken semmink nem maradt. Kívül és belül egyaránt elszegényedtünk. Ma nem

értjük egymást. Ha valamin összekülönbözünk, rögtön egymásnak esünk. Ellenséget látunk a másokban, s nem vesszük észre csak a rosszat, és a rosszat és a rosszat, mintha az élet másból sem állna, csak ködből, szürkületből és rettegésből...

Elvesztettük a tisztánlátásunkat. Valaha a kenyérhez liszt kellett, víz és kovász. Miért gondoljuk, hogy ma másként van már? Miért hisszük el, hogy az állomány-, állag- és lisztjavítókkal, illetve egyéb „E” betűjelű főzékkel teletömött áru ugyanúgy kenyér, mint amit nagyapáink ettek. A legidősebb János, ha megéhezett, evett egy szelet kenyeret. Űkunokájának, ha ugyanannyi hasznos anyagot szeretne szervezetébe juttatni, hat kilót kell mennie abból, amit ma kenyérnek hívnak. Nem érezzük, nem látjuk, valahol becsapjuk magunkat?

Ma nincs élelemtermelés. Élelmiszeripar van már helyette. Mindenki, aki boltban vásárol, különböző formában ugyan, de olajat eszik. Olajat és földgázt. Ezek nélkül nincs műtrágya, nincs vetőmag, nincs vegyszer, nincs üzemanyag, nincs semmi, csak egy megfontolandó kérdés: kihúzza majd el a hatsoros duplaforgó ekéket?

Itt a peremvidéken nem tudni még, mi bontakozik ki a ködből. Annyit érezni már, a zsákutcából hátrafelé visz a kivezető út. Aki ezt nem érti, soha ki nem keveredik innen. Itt teljesedik be a sorsa a peremvidék kódéba veszve. Ma átlagosan kétszer annyit ad a föld, mint a tsz korszak elején. De ehhez tizenhatszor annyi energiára és negyven-négyszer annyi vegyszerre van szükség. Ne firtassuk, hová vezetett mindez! Most ne vizsgáljuk a halálozási statisztikákat! Felejtjük el, hogy e folyamattal párhuzamosan az érintett lakosság körében ötszörösére emelkedett a rákos megbetegedések száma! Maradjunk csak az energiánál és hallgassunk a józan eszünkre. Mi járunk jól, ha valaminek a duplájáért tizenhatszor annyit fizetünk, mint korábban a mainak feléért? Ha nem energiáról, pénzről lenne szó, mindez azt jelentené, egy egységnyi búzáért ma egy forintot fizetünk, aztán korszerűsítünk és ugyanannyi területről kétegységnyi búzát takarítunk be. De most már tizenhat forintba kerül egy egységnyi termény. Rendben van ez így?

Az olcsó energia vitt bennünket zsákutcába. Az olcsó energia hitette el velünk, hogy megéri tizenhatszor annyit befektetni belőle csak azért, hogy kétszer, háromszor annyit termelhessünk. Az olcsó energia, mely meghatározott egy korszakot, de ez a korszak itt ért véget a peremvidéken. Mert azt egyelőre nem lehet látni, mi lesz, de azt pontosan lehet tudni, mi nem: olcsó energia. Minden egyre többbe és többbe kerül. A föld már nem táplál, totális háborút folytatunk ellené. Nem kíméljük sem a rögöt, sem magunkat. Vegyi fegyvereket is bevetünk. A pun háborúig az ellenség földjét sem mérgezte az ember. Ma eszement hóbortoktól megrészesülten egyre vadabb és vadabb mérget szór ki a sajátjára. Egészen addig, amíg van rá energiája, amíg az olajnak megfizethető marad az ára. Ha kiesik a kezünkéből a gép, semmink sem marad, s mi magunk is elveszünk.

A peremvidék kódéba burkolózva az ember ideig-óráig elhessegetheti a rémképeket. De hamarosan szél támad, jókora vihar. Akkor majd eloszlik a köd, s szemünkről is leesik a hályog. Látni fogjuk, hova jutottunk, s tudni, honnan kell majd újra kezdenünk. Mert egy zsákutcából

nem juthatunk ki előrefutva. Elvész, ki visszafordulni képtelen. A jövő ígérete két mondatban összegezhető. Ma erőforrásabszolgákkal dolgoztatunk, holnap eszük nélkül, a tulajdon két kezünkkel kell megteremtünk létfeltételeinket. Ma még futhatunk előre, de új hajnala csak azoknak lehet, kik visszatálnak atyáik útjára.

VALÓ ZÉNÓ

SODRÁSBAN
- BULÁNYI GYÖRGY ARANYMISÉJÉRE -

Életed köntösét a sors bőven kiszabta, bár, nekem úgy tűnik, most valahol szorít. Kezedbe az Isten az Ő lámpását adta, szemedben a lámpafénye mégis hunyorít.

Amióta ismerlek, ősz fejeddel százszor, elénekelted már a szeretet dalát, s nem csüggedtél akkor sem, ha százszor szólítottad megtérésre a templom négy falát.

Hát miféle métely sorvasztja lelkedet, vagy a történelem vasa szántott túl mélyre, mert nem látom derűs, virágos kedvedet, tán őszöd fordult bele a könyörtelen télbe?

Más bújja van a te vénülő szívednek, nem terem gyümölcsöt az elvetett kalász! Nincsen folytatása vértanú hitednek, s így fogás nélkül maradt a jó öreg halász!

Hát tudd meg te halász, én is hal vagyok, s ölelő hálódat büszkén viselem! Bár nem vagyok akkora, mint azok a nagyok, kikre hálódát nap - mint - nap kivetted!

De hal vagyok, és nekem ez bőségesen elég, mert úszásom szavaid sodrában rohan, és szivárvány kíséri, amíg a tengerig elér, ahol egyé válik vele örök boldogan.

FARAGÓ FERENC

TANYAI SZILÁNKOK

Egy gondolat megértéséhez gyakran egy egész könyvtár szükséges. – Egy gondolat megértéséhez gyakran egyetlen egy könyv sem kell.

Kétfajta eltévedés van: ha mindenki *egy irányba* megy, vagy ha mindenki *más irányba* megy.

A hatalom másokat *küld* előre, a szeretet másokat *hív* maga után.

Úgy tűnik, lehet az ateizmusnál is mélyebbre süllyedni, amikor Isten hiányát már nem érezzük hiánynak. Talán ennek a korát éljük...

Sokkal könnyebb lefelé *csúszni*, mint felfelé *kapaszkodni*.

Az emberi gondolkodás még nem szobatiszta.

Az *álom* szertefoszlik a valóságban, a *valóság* szertefoszlik az álomban.

Előtérbe kerültek a *hátsógondolatok!*

Ecce homo. A *jó* embernek is vannak rossz tulajdonságaik. A *rossz* embernek is vannak jó tulajdonságaik.

Bármilyen hatalom is álljon fenn, olyan igazságot nem enged az kimondani, amelyik ellenkezik vele.

Tudni kell a *mélységről*, ha a magasban vagyunk. – Tudni kell a *magasságról*, ha a mélységben vagyunk.

A behódolásnál csak egy rosszabb van: a lázadás.

Az *átok* ellen nem lehet fellázadni, az *áldást* nem lehet visszautasítani.

Ön-irodalom-kritika. Olyat olvas *magától*, amit *másoktól* el sem olvasna.

Teológia. Egy *dogmatikus* kijelentést csak egy másik *dogmatikus* kijelentéssel lehet megcáfolni.

Minden lét: *együttlézés...*

Semmiben sem hinni ugyanannyit jelent, mint *mindent* lehetségesnek tartani.

Az *erőszak* forrása legtöbbször az *engedelmesség*.